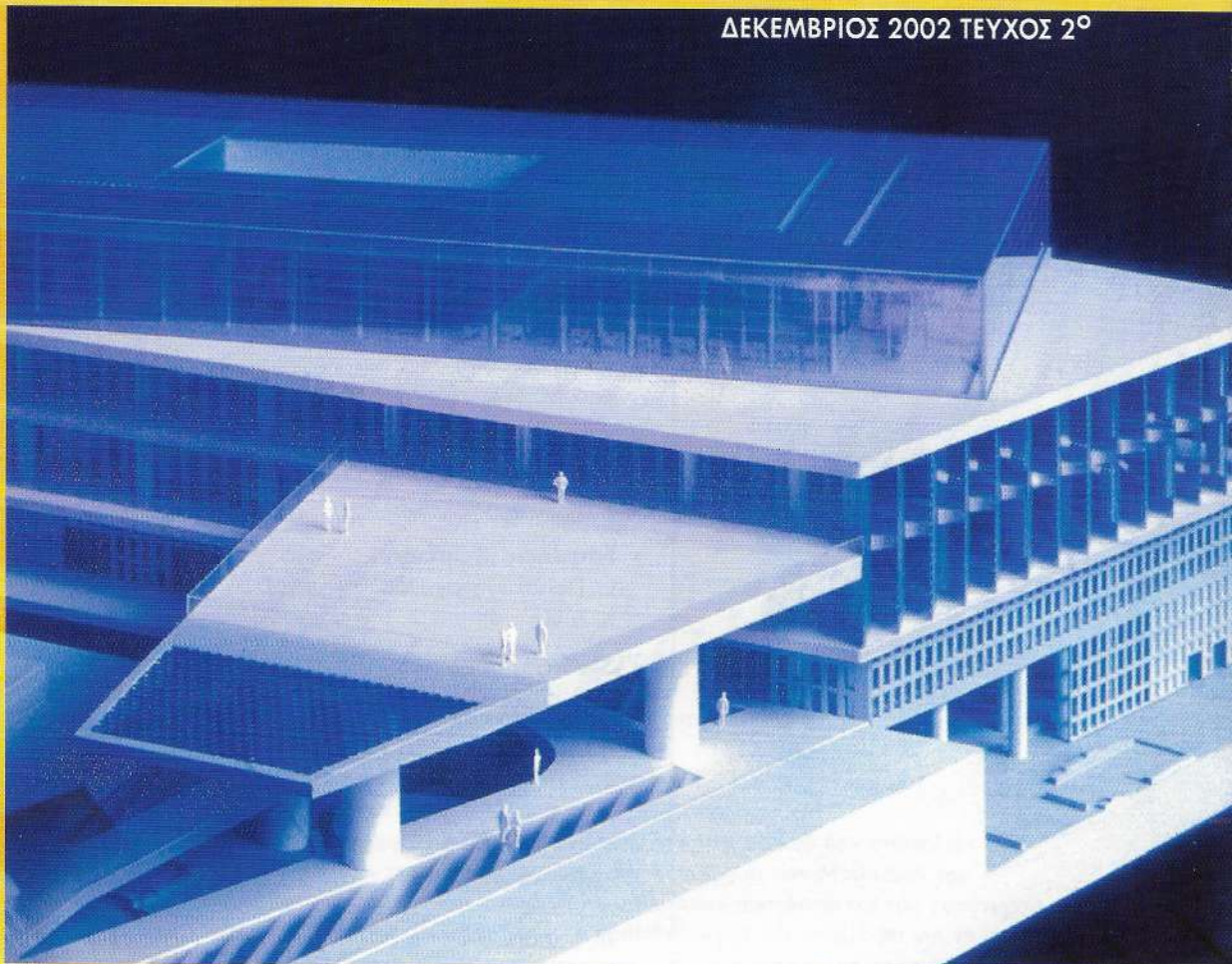

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΕΙΣΑΓΗΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002 ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

Σημείωμα Σύνταξης

Έρευνα για τα Μουσεία του Πανεπιστημίου Αθηνών
Μουσείο Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης & Ιστορίας της Οδοντιατρικής

Η έννοια του οικομουσείου

Μουσείο της Αγγλικής Αγροτικής ζωής

Μουσεία Πανεπιστημίου Αθηνών

Η Ελλάδα πριν τους Έλληνες

Το ζωολογικό μουσείο

Μεταπτυχιακές σπουδές μουσειολογίας

Μουσειοδιδασκτική άσκηση σε Μουσείο Τέχνης

Νέο μεταπτυχιακό πρόγραμμα

Συνέδρια

Εκθέσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό

Παρουσίαση βιβλίων

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

- **ΤΕΥΧΟΣ 2^ο**
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

- **Εκδότης - Υπεύθυνος σύμφωνα με τον νόμο:**
Αντιπρύτανης Οικονομικού
Προγραμματισμού & Ανάπτυξης,
καθ. Μ. Δερμιτζάκης
- **Σύνταξη, Επιμέλεια Παρουσίασης:**
Μ. Ι. Παπαρηγοράκης
Τ. Δοξανάκη
- **Επιμέλεια Κειμένων:**
Θ. Παπακωνσταντίνου
Χ. Σοϊλέ
- **Σχεδιασμός:**
Α. & Κ. Σαμοΐλης
- **Εκτύπωση:**
Β. & Ε. Μπαμπάης

Στο τεύχος αυτό συνεργάστηκαν:

Α. Δερμιτζάκη
Μ. Ζώρα
Μ. Καραβασίλη
Τ. Λεγάκις
Δ. Λιαντίνη
Γ. Λύρας
Ε. Μικελάκης
Μ. Τσιλιβάκος

Τηλέφωνα επικοινωνίας:

210 74 61 229
210 36 89 742

E-mail:

demon@otenet.gr
adoxana@arch.uoa.gr

Εξώφυλλο:

Μακέτα του νέου Μουσείου της Ακροπόλεως

Η πρωτοβουλία του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών για την έκδοση ενός περιοδικού σχετικού με τα Μουσεία επισφραγίστηκε με θετικά σχόλια, αποτελώντας μια πρώτη προσπάθεια για μια οργανωμένη και επιστημονική παρουσίαση των Μουσείων του ΕΚΠΑ.

Λαμβάνοντας υπόψη τη θετική ανταπόκριση του πρώτου τεύχους, στο δεύτερο τεύχος καταβάλαμε μεγαλύτερη προσπάθεια για τον εμπλουτισμό της ύλης του. Στόχο του περιοδικού δεν αποτελεί μόνο η προβολή των δραστηριοτήτων και του έργου των Μουσείων του Πανεπιστημίου, αλλά και η παρουσίαση θεμάτων που άπτονται του ευρύτερου χώρου της Μουσειολογίας, ώστε να προωθηθεί μια νέα αντίληψη για τη μουσειακή πολιτική και την ανάδειξη των Μουσείων ως πολιτιστικών, ερευνητικών και εκπαιδευτικών κέντρων. Στο άμεσο μέλλον, με τη λειτουργία του Νέου Διδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Μουσειακές Σπουδές», ευελπιστούμε ότι *Το Μουσείο* θα καταστεί το επιστημονικό περιοδικό όπου θα μπορούν να δημοσιεύουν σπουδαστές και διδάσκοντες απόψεις και αποτελέσματα των ερευνών τους.

Μέσα στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο, στο τεύχος αυτό, εκτός από την παρουσίαση ορισμένων επιλεγμένων Μουσείων του ΕΚΠΑ (Μουσείο Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης και Ιστορίας της Οδοντιατρικής, Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας, Μουσείο Ζωολογίας), θίγονται και επιμέρους μουσειολογικά θέματα, όπως η έννοια του οικομουσείου, η μουσειοδιδασκτική άσκηση σε μουσείο τέχνης, και παρουσιάζονται σχετικά βιβλία, εκθέσεις και συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Για τα θέματα αυτά γράφουν διευθυντές μουσείων του ΕΚΠΑ, μουσειολόγοι, καθηγητές Πανεπιστημίων καθώς και άλλοι επιστήμονες. Επιπλέον στην προσπάθειά μας για μια νέα μορφή προσθέσαμε και την αγγλική έκδοση, που περιλαμβάνει περίληψη των θεμάτων της ελληνικής έκδοσης.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους τους αρθρογράφους και τους συντελεστές αυτής της έκδοσης για την ευγενική και πρόθυμη συνεργασία τους και επιπλέον θα θέλαμε να προσκαλέσουμε όλους όσοι ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν σε αυτή την εκδοτική δραστηριότητα με άρθρα και μελέτες σχετικά με τα Μουσεία του ΕΚΠΑ και τη Μουσειολογία καθώς και σχόλια σχετικά με το περιοδικό *Το Μουσείο*.

Έρευνα για τα Μουσεία του Πανεπιστημίου Αθηνών

**Δρ. Μαρ. Καραβασίλη
Εμμ. Μικελάκης, Αρχαιολόγος**

Με πρωτοβουλία των αρχιτεκτόνων καθηγητών του Πανεπιστημίου Αθηνών, Γ. Λάββα, καθηγητή Τμήματος ΕΜΜΕ και της αναπληρώτριας καθηγήτριας του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Ελένης Φεσσά - Εμμανουήλ έχουν εκπονηθεί την τελευταία τριετία αντίστοιχες μελέτες με τη συμμετοχή επιστημονικών συνεργατών και φοιτητών των δύο Τμημάτων. Στόχος τους είναι η καταγραφή και ανάδειξη της πλούσιας αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνάρτηση με τον ιστορικό ρόλο και τη σημασία του ως του αρχαιότερου πανεπιστημιακού ιδρύματος της χώρας για την ιστορία της νεοελληνικής πρωτεύουσας και του νεοελληνικού πολιτισμού.

Το τελευταίο ερευνητικό πρόγραμμα που εκπονήθηκε με θέμα «Έρευνα και αποτίμηση της πολιτιστικής διαχείρισης των Πανεπιστημιακών Μουσείων» είχε διττό στόχο: αφενός να αναδείξει την ιστορία των πανεπιστημιακών μουσείων από τα πρώτα χρόνια ίδρυσης του νεοελληνικού κράτους μέχρι σήμερα και αφετέρου να προσδιορίσει τη δυναμική τους στο πλαίσιο της σύγχρονης πολιτιστικής παραγωγής.

Τα μουσεία του Πανεπιστημίου Αθηνών, δεδομένου του κοινωνικού ρόλου που επιτελούν, ως ιδρύματα για τη συλλογή και προστασία της κληρονομιάς και ως επικουρικοί φορείς γνώσης για τους φοιτητές, έχουν αρχίσει τα τελευταία χρόνια να διευρύνουν τις επικοινωνιακές τους στρατηγικές, απευθυνόμενα σε ευρύτερο κοινό (μαθητές σχολείων, εξωτερικούς επισκέπτες).

Στο πλαίσιο αυτό επαναπροσδιορισμού της ταυτότητας, των στόχων και του εκπαιδευτικού τους έργου, εκουχρονίζονται, ανανεώνουν τις συλλογές τους και ενσωματώνουν σύγχρονες μουσειολογικές πρακτικές για την ερμηνεία τους. Η μελέτη διακρίνεται σε δύο βασικές θεματικές ενότητες. Η πρώτη διερευνά την ιστορία των Πανεπιστημιακών μουσείων μέσα από τη σταδιακή συγκρότηση των επιμέρους Τμημάτων του Πανεπιστημίου αναδεικνύοντας μέσα από πηγές, τον επιστημονικό και μουσειακό λόγο που επιχειρούσαν να αρθρώσουν ως το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Η δεύτερη ενότητα εξετάζει τις στρατηγικές ερμηνείας αλλά και τις αδυναμίες ως προς τη μουσειολογική παρουσίαση των συλλογών τους.

Η έρευνα επικεντρώθηκε στα 14 από τα 19 αναφερόμενα ως πανεπιστημιακά μουσεία και συλλογές, συμπεριλαμβανομένου και του Εικονικού Μουσείου, με κριτήριο την ιστορική αξία, τη μουσειακή συγκρότηση και τον σύγχρονο ρόλο τους. Η έρευνα πεδίου περιλάμβανε επιτόπιες επισκέψεις, αλλά και επισκέψεις στις αντίστοι-

χες ιστοσελίδες τους στο διαδίκτυο, συναντήσεις με τους επιμελητές ή το επιστημονικό προσωπικό των εκθέσεων, καθώς και έρευνα πηγών στο Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη και στις Βιβλιοθήκες των αντίστοιχων Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αθηνών με στόχο να διατυπωθεί μια πιο ολοκληρωμένη αξιολόγησή τους.

Παράλληλα ερευνήθηκαν επιμέρους θέματα που συναρτώνται με την πολιτιστική διαχείριση, όπως η οργάνωση - διοίκηση του προσωπικού, η παροχή υπηρεσιών, η διαχείριση του επισκέπτη, η επικοινωνιακή πολιτική και οι συμπληρωματικές δράσεις που αναλαμβάνονται για την εξασφάλιση της οικονομικής τους βιωσιμότητας. Η επιτόπια έρευνα, η συζήτηση με τους υπευθύνους και η αξιολόγηση της διαχειριστικής τους πολιτικής οδήγησαν στη διατύπωση επιστημονικών αλλά και προτάσεων που αφορούν στο σύνολο των μουσείων, αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα συνέχισης της έρευνας προς την κατεύθυνση αυτή.

Αναλυτικά ερευνητικό πρόγραμμα Κ.Α. 70/4/5615 «Έρευνα και αποτίμηση της πολιτιστικής διαχείρισης των Πανεπιστημιακών Μουσείων του Πανεπιστημίου Αθηνών»,

Εργαστήριο Διαχείρισης και Προβολής Πολιτισμικού Περιβάλλοντος, Τμήματος Επικοινωνίας & ΜΜΕ, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2001, σελ. 133 & Παραρτήματα.

Επιστημονικοί υπεύθυνοι: καθηγητής κ. Γ. Λάββα, αναπληρώτρια καθηγήτρια Ελ. Φεσσά - Εμμανουήλ, επιστημονικοί συνεργάτες: Δρ. Μαρ. Καραβασίλη, αρχαιολόγος Εμμ. Μικελάκης.

Μουσείο

Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης και Ιστορίας της Οδοντιατρικής

Μανώλης Ι. Παπαγρηγοράκης
Ορθοδοντικός, Επικ. Καθηγητής

Στην καρδιά της Αθήνας ένα νέο Μουσείο πρόκειται να ανοίξει τις πύλες του, που θα αναφέρεται στην εξέλιξη και την επινοτικότητα του ανθρώπου.

Τα θέματα μελέτης του Πανεπιστημιακού αυτού Μουσείου θα αποτελούν:

- η πορεία της Οδοντιατρικής μέσα στο χρόνο,
- η ανάπτυξη των μέσων και των τεχνικών που σχετίζονται με την επιστήμη αυτή καθώς και
- η εξέλιξη του κρανιοπροσωπικού συμπλέγματος.

Η μελέτη του κρανιοπροσωπικού συμπλέγματος, σημείο αναφοράς της ορθοδοντικής ειδικότερα, αλλά και της οδοντιατρικής γενικότερα, αναμένεται να καταστεί πεδίο συνάντησης της θεραπευτικής οδοντιατρικής με την ανθρωπολογική σκέψη στους χώρους του νέου Μουσείου. Το Μουσείο θα στεγαστεί σε χώρο του Πανεπιστημίου Αθηνών στην Οδοντιατρική Σχολή.

Το Μουσείο «Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης και Ιστορίας της Οδοντιατρικής» έχει στην κατοχή του μία αξιόλογη συλλογή που μπορεί να σκιαγραφήσει την εξέλιξη του κρανιοπροσωπικού συμπλέγματος, καθώς και την ιστορική εξέλιξη της οδοντιατρικής στον Ελλαδικό χώρο. Μεγάλο μέρος των μελλοντικών εκθεμάτων προέρχεται από αρχαιολογικές ανασκαφές γεγονός που υπογραμμίζει τη σπουδαιότητά τους.

Οι διαδοχικές ενέργειες για τη σύσταση του Μουσείου θα είναι:

- Αρχικά η αρίθμηση, καταγραφή, φωτογράφιση και αρχειοθέτηση του υλικού.
- Στη συνέχεια η επεξεργασία και η επιλογή των εκθεμάτων που προϋποθέτει την κατηγοριοποίηση του υλικού, την ανάδειξη της χρονολογικής, θεματικής ή τεχνικής εξέλιξης των αντικειμένων, τη συμπλήρωση τυχόν ελλείψεων, καθώς και τη συστηματική έρευνα του θέματος.
- Στο τελικό στάδιο θα γίνει το στήσιμο του χώρου που περιλαμβάνει την αρχιτεκτονική διαμόρφωση και διαρρύθμιση του χώρου και τη μελέτη φωτισμού, τη μουσειολογική ταξινόμηση και παρουσίαση των αντικειμένων, χωρίς να παραλείψουμε βέβαια τη γραφιστική δημιουργία.

Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός είχε να αντιμετωπίσει μερικές αρνητικές συγκυρίες, όπως η στενότητα και η ιδιαιτερότητα του σχήματος της διαθέσιμης αίθουσας καθώς και μια πιθανή μελλοντική επέκταση ή μετακόμιση του Μουσείου. Ωστόσο επινόησε λύσεις για όλες αυτές τις δυσκολίες. Η χρησιμοποίηση του κατάλληλου φωτισμού και η επιλογή λιτών γραμμών και διαφανειών στο σχεδιασμό των επίπλων αναμένεται να διευρύνουν οπτικά το χώρο. Παράλληλα το τραπέζιο σχήμα της αίθουσας με τον αρμόζοντα καταμερισμό των εκθεσιακών βιτρι-

νών θα προσφέρεται για τη θεματική παρουσίαση των εκθεμάτων. Το πρόβλημα επίσης της μελλοντικής μετατροπής του Μουσείου θα λυθεί με το σχεδιασμό επίπλων και διακοσμητικών στοιχείων που μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν σε οποιοδήποτε χώρο.

Εκτός από τον κύριο χώρο στέγασης πρόθεση των συντελεστών του Μουσείου είναι να λειτουργούν προθήκες σε όλο το κτίριο της σχολής, έτσι ώστε να υπάρχει η καθημερινή σχέση όσων βρίσκονται μέσα στο χώρο με ένα νέο αλλά συναφές αντικείμενο και να επιτευχθεί κατ'αυτόν τον τρόπο ένα άνοιγμα του Μουσείου προς το κοινό του.

Το Μουσείο της Οδοντιατρικής ευελπιστεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό παιδαγωγικό όργανο, ικανό να απευθυνθεί τόσο σε ένα εξειδικευμένο όσο και σε ένα ευρύ κοινό έτσι ώστε να δημιουργήσει ένα πυρήνα ενδιαφέροντος για την Οδοντιατρική και μακροπρόθεσμα να δώσει το έναυσμα μελλοντικών ερευνών γύρω από το θέμα. Στόχος της επιτροπής του Μουσείου είναι:

Ο εκθεσιακός χώρος μέσα στην Οδοντιατρική θα συνδυάζει όλες τις έννοιες που αναφέρονται σε ένα μουσείο: δηλαδή την αρχαία του σχολείου της τέχνης, την Πτολεμαϊκή του κέντρου επιστημονικών ερευνών και τη νεότερη του χώρου όπου συγκεντρώνονται ευρήματα με καλλιτεχνική και ιστορική αξία για να φυλαχτούν, να συντηρηθούν και να παρουσιαστούν στο κοινό.

Η οδοντιατρική είναι κατεξοχήν η επιστήμη που τις τελευταίες δεκαετίες δέχεται τη στήριξη της σύγχρονης τεχνολογίας και βρίσκεται στο πεδίο πολλών χημικών, φαρμακευτικών, μεταλλουργικών και άλλων βιομηχανιών. Έχει ανάγκη το σύγχρονο πρόσωπό της από ένα μουσείο με ανθρωπολογική σκέψη και ανθρωπιστική προσφορά.

Στους χώρους που σήμερα κινούνται βιαστικά φοιτητές, εκπαιδευτές και ασθενείς σε λίγους μήνες θα υπάρχει μια αίθουσα και πολλές γωνιές όπου οι προθήκες του νέου μουσείου θα φωτίζουν τις λέξεις συλλέγω, συντηρώ, προστατεύω και παρουσιάζω, προσφέροντας στους επισκέπτες ένα καθημερινό «ερέθισμα αναζήτησης» ακόμη και μέσα από μια φευγαλέα ματιά...

Η έννοια του οικομουσείου

Από την Κατερίνα Δερμιτζάκη
Ιστορικό - Μουσειολόγο

Ακούγοντας τη λέξη οικομουσείο αναρωπιέται κανείς αν η λέξη αυτή έχει κάποια σχέση με την οικολογία, πράγμα το οποίο είναι κατά βάση αλήθεια. Η λέξη οικολογία προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη *οίκος*, η οποία σηματοδοτεί το περιβάλλον ή το νοικοκυριό. Πρώτος τη χρησιμοποίησε ο Γερμανός βιολόγος Haeckel, για να ορίσει τη σχέση αλληλοεξάρτησης μεταξύ των φυσικών οργανισμών και του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν. Συνεπώς, το πρώτο συνθετικό της λέξης οικομουσείο προβάλλει μία από τις βασικές αρχές της θεωρίας του, δηλαδή τη στενή σχέση του μουσείου με το περιβάλλον. Μιλώντας για το περιβάλλον και το μουσείο, είναι απαραίτητο να σημειώσουμε ότι στη θεωρία του οικομουσείου η έννοια του περιβάλλοντος περιλαμβάνει, πέρα από το φυσικό περιβάλλον, οτιδήποτε το συγκροτεί, δηλαδή την περιοχή, την άγρια φύση, την κοινωνική συμπεριφορά, την πολιτιστική κληρονομιά καθώς και τους ίδιους τους ανθρώπους.

Η θεωρία του οικομουσείου συνδέθηκε με τη θεωρία της Νέας Μουσειολογίας, η οποία είχε ως στόχο, από τις αρχές της δεκαετίας του '80, να προωθήσει αλλαγές στον μουσειακό χώρο, ώστε να ανταποκριθεί το μουσείο στις αυξανόμενες ανάγκες μιας κοινωνίας που μεταβαλλόταν με γοργούς ρυθμούς. Η προβληματική αυτή, σχετικά με τον μεταβαλλόμενο ρόλο του μουσείου και την ανάγκη στενότερης επαφής του με το κοινό, είχε ήδη αρχίσει στις αρχές της δεκαετίας του '70, οπότε σημειώθηκε μια έντονη κίνηση επανεξέτασης του ρόλου του στην κοινωνία και συνδέθηκε άμεσα με το αυξανόμενο ενδιαφέ-

ρον, από τη δεκαετία του '60, για τα οικολογικά ζητήματα. Το οικομουσείο έχει τις ρίζες του στη Γαλλία και συνδέεται άμεσα με δύο προσωπικότητες, οι οποίες έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση της θεωρίας της μουσειολογίας, τόσο στη Γαλλία, όσο και διεθνώς: με τον Georges Henri Rivière και τον Hugues de Varine. Ως νέος μουσειακός τύπος το οικομουσείο φιλοδοξούσε να αλλάξει την παραδοσιακή σχέση του μουσείου με το κοινό.

Η θεωρία του οικομουσείου αναπτύχθηκε στη Γαλλία, στα πλαίσια ενός περιφερειακού προγράμματος με στόχο την προστασία της φυσικής κληρονομιάς και των στοιχείων που την συγκροτούν. Εξαιτίας αυτού του σχεδιασμού, δημιουργήθηκε το 1967 στη Γαλλία ένα σύστημα από Περιφερειακά Φυσικά Πάρκα, με αποτέλεσμα η θεωρία του οικομουσείου να υποστηριχθεί σθεναρά, καθώς αποτέλεσε τη βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη της παραπάνω ιδέας. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο Hugues De Varine εισήγαγε τον όρο οικομουσείο. Ο Robert Roujard, ο Γάλλος υπουργός Περιβάλλοντος, χρησιμοποίησε τον όρο αυτό για πρώτη φορά στη διεθνή συνάντηση για τα μουσεία, που έλαβε χώρα στην Dijon, το 1971 και ένα χρόνο αργότερα, το Σεπτέμβριο του 1972, στο συνέδριο του ICOM στο Loumarcin. Το πρώτο οικομουσείο του Les Creusot-Montecceau- Les Mines ιδρύθηκε στη Γαλλία το 1974. Από την εποχή εκείνη μέχρι σήμερα ένας μεγάλος αριθμός οικομουσείων δημιουργήθηκε, όχι μόνο στη Γαλλία, αλλά και παγκοσμίως. Στην Ελλάδα, το υπαίθριο μουσείο υδροκίνησης στη Δημητσάνα Αρκαδίας αποτελεί ένα τύπο οικομουσείου.

Κύριος στόχος του οικομουσείου είναι η εξέταση και η ερμηνεία του παρόντος και του παρελθόντος του πληθυσμού, στη γεωγραφική περιοχή του οποίου βρίσκεται το μουσείο. Βασικό χαρακτηριστικό του είναι η στενή συμμετοχή της κοινότητας στη λειτουργία του. Ο ορισμός που διατύπωσε ο Georges Henri Rivière για το οικομουσείο περιλαμβάνει τις βασικές ιδιότητές του, που απαιτούν τη συμμετοχή του κοινού για να εκπληρωθούν οι βασικοί του στόχοι. Σύμφωνα με τον Rivière, «το οικομουσείο είναι ένα όργανο, το οποίο μπορεί κανείς να κατανοήσει, να διαμορφώσει και να θέσει σε λειτουργία σε συνεργασία

με την τοπική αυτοδιοίκηση και τον εγχώριο πληθυσμό...είναι ένας καθρέφτης μέσα στον οποίο ο τοπικός πληθυσμός διακρίνει τον εαυτό του... μπορεί να ανακαλύψει την εικόνα του και να την προβάλλει στους επισκέπτες... μια έκφραση της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση...ερμηνεία του χώρου...που συντελεί στην εξέταση του παρελθόντος και του παρόντος του συγκεκριμένου πληθυσμού...ένα σχολείο, υπό την έννοια ότι εμπλέκει τον πληθυσμό στη δημιουργία και στη λειτουργία του...». Είναι φανερό από τον παραπάνω ορισμό, ότι ο κύριος πρωταγωνιστής στη διαμόρφωση και εξέλιξη του οικομουσείου είναι η ίδια η κοινότητα. Κύριο χαρακτηριστικό της έννοιας του οικομουσείου είναι το γεγονός ότι, αν και το ίδιο μπορεί να κατέχει σε μια συγκεκριμένη εδαφική έκταση, δεν συνδέεται ωστόσο με ένα συγκεκριμένο κτίριο ή με μια έκταση η οποία ορίζεται είτε γεωγραφικά είτε διοικητικά. Το αντίθετο μάλλον συμβαίνει, καθώς περιλαμβάνει όχι μόνο το τοπίο ή το φυσικό περιβάλλον, αλλά οπωσδήποτε και τον εγχώριο πληθυσμό μαζί με την πολιτιστική του κληρονομιά.

Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο το οικομουσείο δεν χρειάζεται συγκεκριμένη συλλεκτική πολιτική, αφού οτιδήποτε περιλαμβάνεται στα γεωγραφικά του πλαίσια ανήκει στη δικαιοδοσία του. Συνήθως βέβαια τα αντικείμενα του οικομουσείου -σε αντίθεση με τα αντικείμενα των άλλων μουσείων- παραμένουν στην θέση της αρχικής τους χρήσης ή σε ορισμένες περιπτώσεις ο τοπικός πληθυσμός συμβάλλει στην ανανέωση του εκπθέμενου υλικού, προσφέροντας προσωπικά αντικείμενα για τον εμπλουτισμό των συλλογών, την έρευνα ή τη διαμόρφωση έκθεσης στα πλαίσια του μουσείου. Στην περίπτωση του οικομουσείου Fresnes στη Γαλλία οι κάτοικοι συμμετείχαν στη συγκέντρωση αντικειμένων, τα οποία αντανακλούσαν τη ζωή στην περιοχή από την εποχή της δημιουργίας της πόλης μέχρι τις μέρες μας. Ωστόσο, η συμμετοχή του πληθυσμού στη λειτουργία του μουσείου δεν περιορίζεται μονάχα στη διαμόρφωση της συλλεκτικής του πολιτικής, αλλά προχωράει παραπέρα στην επιτυχή έκβαση και άλλων δραστηριοτήτων του, όπως στην καταλογογράφηση του, την έρευνα και ερμηνεία του παραπάνω υλικού.

Η συμμετοχή του πληθυσμού στη λειτουργία του μουσείου βασίζεται και στο επίπεδο οργάνωσης και διαχείρισής του. Βασική προϋπόθεση για την εξέλιξη του αποτελεί η συμμετοχή και η συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης και του τοπικού πληθυσμού. Σε πολλές περιπτώσεις η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού είναι εθελοντική. Συνήθως, οι κάτοικοι συνεργάζονται με το καταρτισμένο προσωπικό του μουσείου για να προσφέρουν την εμπειρική τους γνώση, όσον αφορά θέματα που άπτονται της έρευνας που διεξάγεται στο μουσειακό υλικό.

Σε ένα μεγάλο βαθμό τα οικομουσεία είναι αρκετά εξειδικευμένα και συγκεκριμένων το ενδιαφέρον τους, κατά κύριο λόγο, στις μορφές αγροτικής, καθημερινής και βιομηχανικής ζωής, οι οποίες με το πέρασμα του χρόνου και τη νέα τεχνολογία σταδιακά χάνονται. Για αυτόν τον λόγο, ένας κύριος στόχος του οικομουσείου είναι να κρατήσει ζωντανή την ατομική αλλά και τη συλλογική μνήμη των ατόμων, όσον αφορά παραδοσιακές τεχνικές ή δραστηριότητες του παρελθόντος. Συχνά λοιπόν χρησιμοποιούνται τεχνίτες, καλλιτέχνες ή μουσικοί, που προέρχονται από τον εγχώριο πληθυσμό, για να αναβιώσουν το παρελθόν μέσω ζωντανών επιδείξεων. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, τα αντικείμενα στο οικομουσείο δεν τοποθετούνται σε μία έκθεση, κατασκευασμένη μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες, διότι ο κύριος στόχος του είναι να παρουσιάζονται αυτά σε άμεση σχέση με το ανθρώπινο στοιχείο. Με αυτόν τον τρόπο τα αντικείμενα δεν αποξενώνονται, δηλαδή δεν εκτίθενται αποκομμένα από το ιστορικό ή πολιτισμικό τους περιβάλλον, αλλά εντάσσονται στην απλή καθημερινότητα των ανθρώπων που τα χρησιμοποιούσαν.

Εκτός από τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού, βασική αρχή της λειτουργίας του οικομουσείου είναι η συμμετοχή και του κοινού που το επισκέπτεται. Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του, οι επισκέπτες, δηλαδή οι τουρίστες, παίρνουν μέρος στα δρώμενα του μουσείου, εφόσον αυτό θα τους επιτρέψει να επικοινωνήσουν με τους τοπικό πληθυσμό και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους, ώστε να υπερκεράσουν με αυτόν τον τρόπο το πολιτιστικό κενό ανάμεσα στους ίδιους και την τοπική κοινότητα.

Για παράδειγμα, ο τοπικός πληθυσμός, στο οικομουσείο Camargues της Γαλλίας, συμπεριφέρεται στο κοινό ως σε προσκεκλημένους, οι οποίοι έχουν την ευκαιρία να κατανοήσουν σε βάθος την πολιτιστική παράδοση της περιοχής, μέσω της συμμετοχής τους στην αναβίωση δραστηριοτήτων, κατά τη διάρκεια των οποίων έχουν τη δυνατότητα να εξετάσουν αντικείμενα και πρακτικές μέσα από μια ολοκληρωμένη εικόνα του κοινωνικού συνόλου, στο οποίο αυτές εντάσσονται.

Αντίθετα λοιπόν με τα παραδοσιακά μουσεία, το οικομουσείο εκθέτει τα αντικείμενα σε συνάρτηση με το πεδίο παραγωγής και χρήσης τους. Ανώτερος στόχος του είναι η διαφύλαξη και της προφορικής παράδοσης, που συμπεριλαμβάνει οτιδήποτε περνούσε από γενιά σε γενιά και συγκροτούσε την κοινωνική και καθημερινή ζωή. Σε πολλές περιπτώσεις, οικομουσεία στο εξωτερικό διαμορφώθηκαν σε περιοχές με ισχυρό βιομηχανικό χαρακτήρα, οι οποίες στο παρελθόν απολάμβαναν μεγάλης οικονομικής ευμάρειας, σταδιακά όμως εξέπεσαν. Εκθέτοντας και περιγράφοντας τον πολιτισμό τέτοιων περιοχών το οικομουσείο προβάλλει την πολιτιστική ταυτότητα του τοπικού πληθυσμού. Με αυτόν τον τρόπο τον βοηθά να αναπτύξει εθνική περηφάνια, να διατηρήσει τις παραδοσιακές τεχνικές και παραδόσεις και κυρίως να αντιμετωπίσει το αβέβαιο μέλλον, μέσω της γνώσης του παρελθόντος.

Με το πέρασμα του χρόνου, η ιδέα του οικομουσείου διαδόθηκε διεθνώς. Ένας μεγάλος αριθμός μουσείων συγκροτήθηκε, με την επωνυμία οικομουσείο, χωρίς ωστόσο να ενσωματώνουν πλήρως τα μουσεία αυτά εκείνες τις ιδιότητες του ορισμού του, που προαναφέρθηκαν, καθώς το μοντέλο του οικομουσείου εξελίχθηκε, ώστε να υπάρχουν διαφοροποιήσεις από τόπο σε τόπο. Ίσως η πιο ρηξικέλευθη ιδέα στη φιλοσοφία του είναι η συμμετοχή στη λειτουργία του των επισκεπτών και του τοπικού πληθυσμού. Όπως άλλωστε αναφέρει ο Hugues de Varine, ένας από τους δύο εμπνευστές της ιδέας του οικομουσείου, για το οικομουσείο στο Les Creusot: «το κοινό, δηλαδή η κοινότητα, ήταν το μουσείο και το μουσείο η κοινότητα. Δεν υπάρχει διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δύο...».

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Corsane G. and Hollamen W. 1993. "Ecomuseums: a brief evaluation" στις εκδόσεις de jong, *R. Museums and the environment: Proceedings of the 1993 SAMA conference*. South African Museums Association, Pretoria, 111 - 125

Davis P. 1999. *Ecomuseums: A Sense of Place*. Leicester University Press, London and New York

Delarge Alexandra Participation - A community museum regulates its own heritage, στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.lcom.org/vlmp>, 6/10/2001

Hubert K. 1992. "Ecomuseums in France: contradictions and distortions", στο *Museum* 148 37 (4), 186 - 190

Hudson K. 1996. "Ecomuseums become more realistic" στο *Nordisk Museologi* (2), 11 - 19

Poulot D. 1994. "Identity as self-discovery: the ecomuseum in France", στις εκδόσεις Sherman D.J. and Rogoff, *I. Museum culture: Histories, discourses, spectacles*. University of Minnesota Press, Minneapolis, 66 - 85

Rivière G.H. 1985. "The Ecomuseum - an evolutive definition" *Museum* 148 37 (4), 182 - 83

Μουσείο της Αγγλικής Αγροτικής Ζωής

του Πανεπιστημίου του Reading

Τάνια Δοξανάκη
Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος

Το Μουσείο της Αγγλικής Αγροτικής Ζωής του Reading ιδρύθηκε το 1951 από το Πανεπιστήμιο του Reading και σήμερα, μαζί με τη βιβλιοθήκη και το πλούσιο αρχείο που διαθέτει, συνθέτει ένα μεγαλύτερο οργανισμό, γνωστό ως Κέντρο Αγροτικής Ιστορίας (Κ.Α.Ι) Το Κέντρο Αγροτικής Ιστορίας (Κ.Α.Ι) αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και σημαντικότερα του είδους του στη Μ. Βρετανία και λειτουργεί ως εθνικό κέντρο έρευνας και πληροφόρησης για την ιστορία της διατροφής, της υπαίθρου και της αγροτικής ζωής. Το Κ.Α.Ι επίσης έχει υλικό που συνδέεται άμεσα με την κοινωνική ζωή, με τις τέχνες, τη ζωγραφική και την τεχνολογία.

Το Πανεπιστήμιο του Reading ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα δίδασκε μαθήματα Γεωπονίας, και είχε αρχίσει να συγκεντρώνει εργαλεία που σχετιζόνταν με τη ζωή της υπαίθρου. Η επιθυμία συνεπώς να διατηρηθούν πλευρές της παλαιότερης αγροτικής ζωής συντέλεσε στη δημιουργία του Μουσείου της Αγγλικής Αγροτικής Ζωής, το οποίο άνοιξε επίσημα για το ευρύ κοινό το 1955. Αυτό αποτέλεσε το πρώτο ειδικευμένο μουσείο που ιδρύθηκε στην Αγγλία για την αγροτική και υπαίθρια ζωή, και συνεπώς μπόρεσε γρήγορα να αποκτήσει μεγάλες, εξαιρετικής ποιότητας και εθνικής σημασίας συλλογές. Με αυτόν τον τρόπο έπαιξε έναν πρωτοπόρο ρόλο στη δημιουργία διαδικασιών για τη συντήρηση τέτοιου είδους υλικού, και έτσι από την αρχή της λειτουργίας του δημιουργήθηκε ένα Εργαστήριο Συντήρησης για την ασφαλή φύλαξη και διατήρηση των συλλογών του.

Οι συλλογές του Μουσείου καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που σχετίζονται με τις διάφορες καλλιέργειες, τα αγροτικά επαγγέλματα, τη βιοτεχνία και τη ζωή της υπαίθρου. Τα αντικείμενα των συλλογών χρονολογούνται από το 1850 έως το 1950 και η έκθεση δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε αυτή τη χρονική περίοδο. Τα αντικείμενα, πέραν της ίδιας της αξίας τους σήμερα, κρύβουν ένα πλήθος πληροφοριών για την εξέλιξη της αγροτικής ζωής καθώς και για την καθημερινή ζωή των αγροτών με τις αλλαγές της, μέσα στους αιώνες. Η μόνιμη έκθεση του Μουσείου απεικονίζει τις αλλαγές στην καλλιέργεια, στα επαγγέλματα τα τελευταία 150 χρόνια και ειδικότερα περιλαμβάνει:

- Αγροτικά εργαλεία
- Τρακτέρ
- Άροτρα
- Αγροτικά Επαγγέλματα
- Αντικείμενα καθημερινής ζωής
- Διάφορα εξαρτήματα ζώων
- Ξυλεία
- Παγίδες Ζώων
- Μηχανές Ραπτικής
- Πλευρές από τη ζωή των Βικτοριανών Αγροτών
- Πίνακες και Γκραβούρες (κυρίως του 19ου αιώνα)

Άποψη έκθεσης: Μηχανή Ελαίου

Άποψη έκθεσης: Άροτρα

Το Μουσείο οργανώνει συχνά περιοδικές εκθέσεις καθώς και εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία διεξάγονται σε ειδική αίθουσα διδασκαλίας. Για τη διεξαγωγή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έχει συντεθεί έντυπο υλικό, που απευθύνεται κυρίως σε παιδιά ηλικίας 7-11 ετών, στοχεύοντας στην ανάπτυξη δημιουργικότητας και ταχύτερης γνώσης πάνω στα θέματα αυτά.

Τα τελευταία χρόνια, ο χώρος όπου στεγάζεται το Κέντρο Αγροτικής Ιστορίας (Κ.Α.Ι.) κρίθηκε ανεπαρκής για την ανάδειξη του όγκου των συλλογών του Μουσείου -οι οποίες συνεχώς πληθαίνουν- της βιβλιοθήκης και του αρχείου του.

Το Μουσείο πρόσφατα σχεδίασε την ανέγερση ενός καταλληλότερου κτηρίου μέσα στον Πανεπιστημιακό χώρο του Reading, το οποίο θα είναι έτοιμο ως το 2003. Η θέση του νέου κτηρίου του Μουσείου θα είναι πίσω από μια Βικτοριανή οικία του 1880, χτισμένη από τον αρχιτέκτονα Sir Alfred Waterhouse που χρησίμευε ως κατοικία του Άγγλου Βιοτέχνη Sir Alfred Palmer, ενός από τους ευεργέτες του Πανεπιστημίου. Στο νέο κτήριο θα επανεκτεθούν οι συλλογές και θα υπάρξουν διευκολύνσεις, ώστε το Μουσείο να είναι πιο προσβάσιμο στο κοινό του. Στις νέες αίθουσες του Μουσείου θα χρησιμοποιηθούν διάφορα πολυμέσα, διαδραστικά εκθέματα, καθώς και άλλες πιο παραδοσιακές ερμηνευτικές μέθοδοι, με στόχο η διαχείριση των

πληροφοριών να γίνεται με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ανταπόκριση, από όλες τις ομάδες κοινού που επισκέπτονται το μουσείο. Στόχος του νέου μουσείου είναι να παρουσιάσει τις συλλογές μέσα από έναν νέο ιστό μουσειολογικής αναζήτησης, που δεν θα απευθύνεται μόνο στους φοιτητές και στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας. Ευκολίες για την έρευνα και για τη μελέτη των συλλογών, διαλέξεις και εκπαιδευτικά προγράμματα θα δώσουν τη δυνατότητα στο Κ. Α. Ι. να αποτελέσει έναν πόλο εκπαίδευσης και έλξης για τους κατοίκους του Reading. Η δημιουργία ενός δικτυακού τόπου με πληροφορίες on-line αποτελεί ήδη μία από τις πιο ενημερωμένες πηγές πληροφοριών σχετικά με την αγροτική ζωή.

Συγχρόνως με την ανάπτυξη νέων δεσμών με το κοινό του, το Κ.Α.Ι του Reading θα συνεχίσει τη μεγάλη του προσφορά στην ακαδημαϊκή κοινότητα με την οργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων και με τη δημιουργία ενός νέου Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών στην Αγροτική Ιστορία από τον Σεπτέμβριο του 2002.

Άποψη έκθεσης: Τρακτέρ

Πληροφορίες:

Το Μουσείο βρίσκεται μέσα στο χώρο του Πανεπιστημίου του Reading.

Η έκθεση είναι ανοικτή στο κοινό από

Τρίτη - Παρασκευή
10.00 π.μ. - 4.30 μ.μ.

Σάββατο:

10.00 π.μ. - 1.00 μ.μ., 2.00 μ.μ. - 4.30 μ.μ.

Διεύθυνση:

The Institute of Agricultural History
and Museum of English Rural Life
University of Reading
Whiteknights,
Reading RG6 2 AG.

e-mail: rhc@reading.ac.uk

Η Ελλάδα πριν τους Έλληνες

Η σχεδιαζόμενη έκθεση των απολιθωμένων σπονδυλωτών του Μουσείου Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Του καθηγητή Μιχ. Δερμιτζάκη

Ο Hans Brinkerink συναρμολογεί το ομοίωμα της γιγαντιαίας χελώνας του Πικερμίου

Στην εποχή της πληροφορίας, της εικόνας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης ο ρόλος των Μουσείων αλλάζει. Το Μουσείο έχει πάψει πλέον να αποτελεί μια στείρα παρακαταθήκη πληροφοριών όπως παλαιότερα και ο ρόλος του καθίσταται πιο ενεργητικός και ζωντανός.

Μέσα στα πλαίσια των σημαντικών αυτών αλλαγών, το Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών έχει ήδη αρχίσει τις εργασίες για την επανέκθεση των συλλογών του, με στόχο να ενισχυθεί ο ρόλος του ως κέντρου έρευνας, προωθήσεως και αναπτύξεως της επιστημονικής δραστηριότητας, καθώς και να ισχυροποιηθεί η εκπαιδευτική του λειτουργία. Οι εργασίες προς αυτήν την κατεύθυνση έχουν ξεκινήσει και η επιστημονική ομάδα βρίσκεται στη φάση του λεπτομερειακού σχεδιασμού και της κατασκευής των επιμέρους τμημάτων της εκθέσεως, ενώ έχει ήδη αρχίσει η συναρμολόγηση των σκελετών. Η Νέα Έκθεση αναμένεται να ανοίξει μέχρι το 2004.

Το Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών ιδρύθηκε το 1906 και λειτουργεί σήμερα ως ανεξάρτητο Μουσείο που ανήκει στο Τμήμα Γεωλογίας, με νομοθετημένο δικαίωμα να διενεργεί παλαιοντολογικές ανασκαφές.

Πρόσφατα αποφασίστηκε η αναδιοργάνωση του εκθεσιακού του χώρου και η επανέκθεση των συλλογών του.

Το φιλόδοξο αυτό σχέδιο θα πραγματοποιηθεί μέσα από τη συνεργασία του Πανεπιστημίου Αθηνών με άλλα σπουδαία Ιδρύματα του εξωτερικού -όπως το Εθνικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας των Κάτω Χωρών του Leyden της Ολλανδίας, το Ινστιτούτο Cern του Leyden, την εταιρεία Vista Natura του Βααη της Ολλανδίας καθώς και το Ινστιτούτο Barth της Φλωρεντίας- και με τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων σε θέματα Παλαιοντολογίας και Μουσειολογίας¹.

Η νέα έκθεση με τίτλο «Η Ελλάδα πριν τους Έλληνες» συναρτάται άμεσα με τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα της παλαιοντολογίας και κλιματολογίας.

Το μοτίβο της εκθέσεως θα ακολουθήσει το μοτίβο των παγκόσμιων κλιματολογικών και περιβαλλοντολογικών αλλαγών που συνέβησαν διά μέσου των αιώνων και οι οποίες τα τελευταία χρόνια έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον του κοινού.

Οι αλλαγές του κλίματος ήταν η βασικότερη αιτία των αλλαγών του παλαιοπεριβάλλοντος, που οδήγησαν με τη σειρά τους στην εξέλιξη ή την εξαφάνιση των θηλαστικών.

Η νέα έκθεση θα παρουσιάζει στο κοινό τις κλιματολογικές, τις πανιδικές και τις αλλαγές της χλωρίδας στην Ελλάδα κατά το παρελθόν, με επιλεγμένα σπονδυλόζωα και φυτά από κάθε περίοδο.

Τα γεωγραφικά και χρονικά πλαίσια της εκθέσεως θα καθορισθούν από το διαθέσιμο υλικό των συλλογών του Μουσείου, καθώς η επιστημονική ομάδα αποφάσισε να μη χρησιμοποιήσει εκμαγεία.

Ο κύριος στόχος της εκθέσεως είναι να ευαισθητοποιήσει το κοινό σε θέματα περιβάλλοντος και να περάσει το μήνυμα ότι κατά το παρελθόν το κλίμα άλλαξε πολλές φορές, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο, και ότι οι αλλαγές αυτές αποτέλεσαν την αιτία της εξελίξεως ή της εξαφάνσεως των πανίδων των χερσαίων σπονδυλωτών. Ένα δεύτερο αξιόλογο σημείο είναι ότι η έκθεση θα ακολουθήσει τη νεωτερι-

Η επιστημονική ομάδα του έργου αποτελείται από τους: Καθηγητή Μιχαήλ Δ. Δερμιτζάκη: Διευθυντή του Μουσείου και Επιστημονικό Υπεύθυνο του Έργου, Δρ. John de Vos: Συντονιστή του Έργου, Bartholomeus van der Geer: Κύριο Σχεδιαστή της Εκθέσεως, Γιώργο Λύρα: Σχεδιαστή Γραφημάτων και Συναρμολογητή Σκελετών, Δρ. Σωκράτη Ρουσιάκη: Ταξινομητή και Συντηρητή των Απολιθωμάτων, Δρ. Alexandra van der Geer: Ερευνήτρια της Λειτουργικής Μορφολογίας και Ανακατασκευής των Απολιθωμένων Ζώων, Δρ. Paul Sondaar: Επιστημονικό Συνεργάτη και Hans Brinkerink: Κατασκευαστή Αναπαραστάσεων.

GREECE BEFORE GREEKS

The new exhibits of the Museum of Prehistory and Ethnology of the University of Athens

Opening

11th November 2020

The concept

Build an open, phenomenological space through time, as a tool for present scientific research. These phenomenological spaces that, in fact, are also educational, will have the same of education and research, through the study of the past, to be able to understand the present. The choice of paleontological and archaeological exhibits is not only a way to understand the past, but also a way to understand the present.

The goal

The main goal of the exhibition is to give the public access to the past and the present, and the environment through the study of the past, to be able to understand the present. These goals are achieved through the selection and display of the exhibits, which are selected to be able to give the public access to the past and the present.

The design

The team

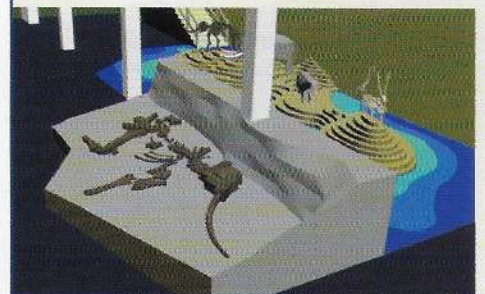
Dr. Athina Dimitrakaki
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi
Dr. Ioanna Katsi

Director of the Museum and Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor
Project Supervisor

Αφίσα για τη Νέα Έκθεση του Μουσείου «Οι Ελλάδα πριν τους Έλληνες»

κή πλευρά της μουσειακής πρακτικής. Σε αντίθεση με τον σημερινό σχεδιασμό της εκθέσεως, που στηρίζεται στην παρατακτική -τυπολογική διάταξη των αντικειμένων και την παροχή ελάχιστης πληροφορήσεως, η νέα έκθεση θα στοχεύει στη μορφολογική και λειτουργική ένταξη των εκθεμάτων στο χώρο του Μουσείου με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, καθώς και στην ορθότερη διαχείριση των πληροφοριών. Συνεπώς η λειτουργία της διαδόσεως των μηνυμάτων της εκθέσεως θα υλοποιηθεί μέσω ενός δραστικού προγράμματος εκπαιδευτικών και εκθεσιακών διαδικασιών, που θα στηρίζονται κατά κύριο λόγο στην προσπάθεια αναδειξέως του φυσικού περιβάλλοντος των εκθεμάτων. Το σχέδιο της εκθέσεως προβλέπει την κατασκευή τριών διοραμάτων διαφορετικών εποχών: ένα για το Ανώτερο Μεϊόκαινο που θα παριστάνει έναν μεταλλουρο να επιτίθεται σε μία γαζέλα, ένα για το Ανώτερο Πλειόκαινο που θα παριστάνει μια αλεπού και ένα ελάφι και ένα για το Ανώτερο Πλειστόκαινο που θα παριστάνει δύο λύκους. Απέναντι από τα διοράματα θα βρίσκονται προθήκες με τα απολιθώματα της αντίστοιχης εποχής. Επίσης, για την καλύτερη αξιοποίηση και παρουσίαση του υλικού του Μουσείου, έχει ήδη αρχίσει η ανακατασκευή έξι σκελετών απολιθωμένων θηλαστικών και προβλέπεται η κατασκευή αναπαραστάσεων, όπως π.χ η παρουσίαση των απολιθωμάτων από έναν πλειστοκαινικό ελέφαντα

(*Elephas antiqius*) υπό τη μορφή ανασκαφής. Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν, η σημασία των απολιθωμάτων θα αποκαλύπτεται ως επιφανόμενο των παλαιοντολογικών και κλιματολογικών συμφραζομένων τους, χωρίς η γνώση που περικλείεται μέσα σε αυτά να αποτελεί αυταξία. Όπως σημειώσαμε, μιλώντας για την ανακατασκευή του σκελετού της ενδημικής ενυδρίδος (*Isolalutra cretensis*), «Τα οστά από μόνα τους δεν έχουν καμία εκπαιδευτική αξία σε μία σύγχρονη έκθεση· έτσι η αναπαράσταση ενός ολοκληρωμένου ζώου αποτελεί απαραίτητο στοιχείο. Πώς αλλιώς θα δείξεις άλλωστε στο κοινό ότι αυτό το ενδημικό ζώο έμοιαζε τελείως διαφορετικό από το ελάφι που γνωρίζουμε; Μία απλή συσσώρευση οστών δεν είναι αρκετή, ένας ανακατασκευασμένος σκελετός όμως είναι». Η διάταξη των απολιθωμάτων στο χώρο θα γίνει επίσης με τρόπο τέτοιο, ώστε να δημιουργείται μια ιστορία που θα στηρίζεται στη διαπλοκή των εκθεμάτων με τα υπόλοιπα εκθέματα, προκρίνοντας έτσι την εκπαιδευτική αποστολή του Μουσείου. Η κυκλική διάταξή τους έχει ως στόχο την επιδέξια διαχείριση του εκθεσιακού χώρου, ώστε να ξεδιπλώνεται σιγά-σιγά μια ιστορία, αλλά και να τονίζεται παράλληλα η σημασία κάθε απολιθώματος ξεχωριστά. Κύριο άξονα της εκθέσεως αποτελεί ο χρόνος. Συγκεκριμένα επιλέχθηκαν πέντε χρονικές ενότητες, που καθημια ξεχωρίζει από την άλλη βάσει των διαφορετικών χρωματικών αποχρώσεων.

Τελικό Σχέδιο παρουσιάσεως των απολιθωμάτων από έναν πλειστοκαινικό ελέφαντα (*Elephas antiqius*) υπό τη μορφή ανασκαφής

Τελικό Σχέδιο παρουσιάσεως των ενδημικών νησιωτικών πανίδων πάνω στο ομοίωμα ενός μικρού νησιού

Πρώτη ενότητα.

Ανώτερο Πλειστόκαινο.
Αναφέρεται στη χρονική περίοδο πριν από 100.000 έως 10.000 χρόνια πριν από σήμερα. Μια ψυχρή περίοδος για όλη την Ευρασία με γαλάζιο χρώμα.

Δεύτερη ενότητα:

Μέσο Πλειστόκαινο.
Αναφέρεται στην χρονική περίοδο πριν από 780.000 έως 100.000 χρόνια πριν από σήμερα.
Πρόκειται για μια θερμή περίοδο. Το βασικότερο έκθεμα αυτής της ενότητας όπου εδώ εικονίζεται με πορτοκαλί χρώμα θα είναι ο σκελετός ενός ελέφαντα *Elephas antiqus*.

Τρίτη ενότητα:

Πλειόκαινο- Κατώτερο Πλειστόκαινο.
Πρόκειται για μια χρονική περίοδο από 5 εκατομμύρια μέχρι 780.000 χρόνια.

Τέταρτη ενότητα:

Ανώτερο Μειόκαινο.
Η ανωμειοκαινική ή αλλιώς πικερμική πανίδα θα αποτελέσει τον πυρήνα της εκθέσεως. Η έκθεση των πικερμικών θα σχηματίζεται από εννέα επιμέρους τμήματα, ένα διάγραμμα, καθώς και από έναν χώρο ανάπαυσης στο κέντρο περίπου του τομέα. Οι βιτρίνες θα ξεχωρίζουν από εκείνες των υπολοίπων περιόδων με μια ελαφριά απόχρωση.

Πέμπτη ενότητα:

Κατώτερο- Μέσο Μειόκαινο.
Τελευταία ενότητα θα αποτελούν τα αρχαιότερα θηλαστικά του Μουσείου.

Νησιωτικά θηλαστικά:

Πρόκειται για μια παράλληλη θεματική έκθεση. Τα θηλαστικά αυτά αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του Πλειστόκαινου στα νησιά της Ελλάδας. Το Μουσείο έχει μια από τις μεγαλύτερες, αν όχι τη μεγαλύτερη, συλλογή τέτοιων θηλαστικών στον κόσμο.

Διάγραμμα για το Ανώτερο Πλειόκαινο που παριστάνει μια αλεπού και ένα ελάφι

Στόχος επίσης της νέας εκθέσεως είναι να χρησιμοποιήσει και διαφορετικά επίπεδα και ερμηνευτικούς τρόπους διάχυσης των πληροφοριών για κάθε κατηγορία κοινού. Άποψή μας είναι ότι τα Πανεπιστημιακά Μουσεία πρέπει να είναι προσβάσιμα -φυσικά και διανοητικά- σε διαφορετικές ομάδες κοινού. Το Μουσείο Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας καλείται να υπηρετήσει ένα ευρύτερο κοινό, όχι μόνο μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά και έξω από αυτή.

Η χρήση διαφορετικών επιπέδων ερμηνείας θα διεγείρει το ενδιαφέρον ακόμα και των μη ειδικών. Ξεπερνώντας λοιπόν το περιγραφικό και τυπολογικό στάδιο του παλαιοντολογικού υλικού, η νέα έκθεση του Μουσείου Παλαιοντολογίας και Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών θα οδηγήσει στην καλύτερη εμπέδωση των απολιθωμάτων μέσα από μια νέα ερμηνευτική πρακτική. Τα απολιθώματα του Μουσείου θα ξαναζωντανέψουν, με τον πιο εύληπτο τρόπο, την Ελλάδα πριν τους Έλληνες.

Τηλέφωνα Επικοινωνίας:

210 7274202 (9.30-11.30π.μ.)
210 7274166 (9.00- 15.30μ.μ)

Fax: 210 72741888

Το ζωολογικό μουσείο

του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το Ζωολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών ξεκίνησε τη ζωή του ως τμήμα του Φυσιογραφικού Μουσείου που ιδρύθηκε το 1858. Το 1891 αυτονομήθηκε ως ανεξάρτητο μουσείο. Η πρώτη περίοδος της έντονης δραστηριότητάς του ουσιαστικά τελείωσε στη δεύτερη δεκαετία του εικοστού αιώνα με το θάνατο των δύο σημαντικότερων στελεχών του της εποχής εκείνης, του καθηγητή Ζωολογίας Νικολάου Αποστολίδη και του επιμελητή του Μουσείου Theobal Krüper. Το 1932 απετέλεσε, μαζί με τέσσερα άλλα μουσεία, τμήμα του Εθνικού Φυσιογνωστικού Μουσείου, γεγονός που ισχύει ακόμη και σήμερα. Το 1932, μετά από αρκετά χρόνια αδράνειας, τη διεύθυνση ανέλαβε ο καθηγητής Γεώργιος Πανταζής που ξαναζωντάνεψε το Μουσείο και τις δραστηριότητές του. Όμως ο πόλεμος έβαλε φραγμό στα σχέδιά του. Το Μουσείο παρέμεινε

στο κεντρικό κτήριο του Πανεπιστημίου μέχρι το 1964-65, οπότε και μεταφέρθηκε σε αποθηκευτικούς χώρους στην Πανεπιστημιούπολη όπου και παρέμεινε για μια ολόκληρη σχεδόν εικοσαετία. Το 1981 εγκαταστάθηκε οριστικά στα νέα κτήρια και ο ανακαινισμένος εκθεσιακός του χώρος εγκαινιάστηκε το 1991. Από τότε λειτουργεί απρόσκοπτα δεχόμενο καθημερινά εκατοντάδες επισκέπτες. Το Ζωολογικό Μουσείο ανήκει στο Τμήμα Βιολογίας και στεγάζεται σε ένα χώρο έκτασης 2600 τ.μ. από τα οποία τα 2200 τ.μ. καλύπτουν τον εκθεσιακό χώρο, και τα υπόλοιπα τον αποθηκευτικό και εργαστηριακό χώρο και το χώρο γραφείων. Το Ζωολογικό Μουσείο περιλαμβάνει 30-40.000 δείγματα από όλες τις ομάδες του ζωικού βασιλείου, τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό. Ιδιαίτερα πλούσιες είναι οι συλλογές των πουλιών με πολλά δείγματα από τη

Τ. Λεγάκις

Επικ. καθηγητής Παν. Αθηνών

Βραζιλία, τη Β. Αμερική, την Ινδία, την Ινδονησία και την Αυστραλία, οι συλλογές των εντόμων από όλες τις ηπείρους, και οι συλλογές των μαλακίων. Από το 1991 το Μουσείο έχει μια σταθερή ροή επισκεπτών που τα τελευταία χρόνια έφτασε τους 30.000 το χρόνο, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι μαθητές δημοτικών, Γυμνασίων και Λυκείων. Υπάρχουν όμως και νηπιαγωγεία, άτομα με ειδικές ανάγκες, ΚΑΠΗ και λίγοι μεμονωμένοι επισκέπτες. Οι δραστηριότητες ενός μουσείου καθορίζονται βασικά από τους στόχους τους οποίους έχει θέσει. Οι στόχοι του Ζωολογικού Μουσείου μπορούν να χωριστούν σε πέντε κατηγορίες. Η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς της Ελλάδας, η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού, η έρευνα, η εκπαίδευση φοιτητών και η επιμόρφωση στελεχών και τέλος η παροχή συμβουλών.

Διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς

Ίσως η σημαντικότερη δραστηριότητα ενός μουσείου εθνικής εμβέλειας, όπως το Ζωολογικό Μουσείο, είναι ο εμπλουτισμός και η φροντίδα για τις συλλογές του που περιλαμβάνουν αντιπροσωπευτικά δείγματα του φυσικού πλούτου της χώρας μας. Τα δείγματα αυτά και οι πληροφορίες που μεταφέρουν είναι τμήμα της φυσικής κληρονομιάς μας και είναι ουσιαστική υποχρέωση του μουσείου να τα συλλέξει, να τα διατηρήσει και να τα αξιοποιήσει.

Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού είναι από τις σημαντικές δραστηριότητες ενός μουσείου. Κατ' αρχάς το μουσείο προχώρησε στην έκδοση μιας σειράς φυλλαδίων και μικρών βιβλίων. Επίσης, δημιουργήθηκε μια ιστοσελίδα στον δικτυακό τόπο του Τμήματος Βιολογίας. Η ιστοσελίδα αυτή περιλαμβάνει στοιχεία για την ιστορία, το περιεχόμενο και τις δραστηριότητες του μουσείου, ενδιαφέρουσες και χρήσιμες συνδέσεις για τα ζώα σε όλο τον κόσμο, με έμφαση όμως στην Ελλάδα, αλλά και γενικότερα, πληροφορίες για τη βιοποικιλότητα της Ελλάδας.

Η διεύθυνση είναι:
www.biology.uoa.gr/zoology/welcome.htm

Εκπαίδευση φοιτητών

Οι συλλογές του μουσείου χρησιμοποιήθηκαν για τις εργαστηριακές ασκήσεις προπτυχιακών ζωολογικών μαθημάτων.

Έρευνα

Η έρευνα που πραγματοποιείται στο μουσείο μπορεί να χωριστεί σε δύο κατηγορίες, την έρευνα πάνω στο υλικό του μουσείου και την έρευνα πάνω στην πανίδα της Ελλάδας. Εκτός των άλλων, περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων για την πανίδα της Ελλάδας, την κατάρτιση ενός καταλόγου όλων των σπανίων, απειλούμενων και ενδημικών ειδών της Ελλάδας, τη δημιουργία αρχείων των δημοσιεύσεων για την πανίδα της Ελλάδας και τη συμμετοχή σε ελληνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα.

Παροχή συμβουλών

Εκτός από την έρευνα, ένα μουσείο εθνικής εμβέλειας έχει και έναν ρόλο ως σύμβουλος τόσο των απλών πολιτών όσο και της ίδιας της πολιτείας. Έτσι το μουσείο λειτουργεί ως σύμβουλος του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Υπ. Γεωργίας σε θέματα σχετικά με την προστασία και διαχείριση των ζώων αλλά προσφέρει συμβουλές και σε απλούς πολίτες για καθημερινά θέματα, από την καταπολέμηση βλαβερών εντόμων έως τους τρόπους διατήρησης ζώων σε αιχμαλωσία.

Μάθημα επιλογής

για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Μουσειακών Σπουδών

**Μ. Ι. Παπαγρηγοράκης
Μ. Τσιλιβάκος**

Η Βιολογική Ανθρωπολογία αποτελεί μια νέα επιστήμη η οποία γνώρισε μεγάλη άνθηση τους τελευταίους, μόλις, δύο αιώνες και η εκπαίδευση της ανθρωπολογίας έχει προχωρήσει σε όλες τις βαθμίδες της παιδείας. Αυτό δείχνει ότι η μελέτη της εξέλιξης του ανθρώπου και της ανθρώπινης ποικιλομορφίας δεν απαντά μονάχα σε μια βαθιά, εσωτερική αναζήτηση, αλλά χρησιμεύει και σαν εργαλείο ανάλυσης ατομικών και κοινωνικών ζητημάτων.

Η εξέλιξη, η φυσική επιλογή, αλλά και η ιδιαιτερότητα του ανθρώπινου νου αποτελούν έννοιες που στηρίζουν το οικοδόμημα της σύγχρονης ανθρωπολογίας και βρίσκουν άμεση εφαρμογή τόσο στην κατανόηση του ανθρώπινου παρελθόντος, όσο και στο σχεδιασμό του μέλλοντος.

Την τελευταία δεκαετία πολλοί επιστήμονες τονίζουν την ανάγκη για μια προσέγγιση των θετικών με τις θεωρητικές επιστήμες. Χαρακτηριστική είναι η άποψη του επί 40ετίας καθηγητού στο Πανεπιστήμιο του Harvard, Edward O. Wilson, ο οποίος υποστηρίζει τη σύνθεση των λεγόμενων θετικών επιστημών με τις κοινωνικές επιστήμες και τις ανθρωπιστικές σπουδές.

Στο πνεύμα της σύγχρονης αυτής τάσης, το Πανεπιστήμιο Αθηνών έχει σχεδιάσει τη λειτουργία Διατμηματικού, Μεταπτυχιακού Προγράμματος Μουσειολογίας. Στο πρόγραμμα αυτό η ανθρωπολογία θα αποτελεί μάθημα επιλογής ικανοποιώντας την ανάγκη για μια συνάλληλη πορεία διαφορετικών κλάδων της επιστήμης.

Εξέλιξη του ανθρώπου - Οδοντική Ανθρωπολογία

Η θεματολογία του μαθήματος της ανθρωπολογίας στους μεταπτυχιακούς φοιτητές μουσειολογίας θα αναπτύσσεται πάνω σε τρεις κύριους άξονες:

Ο πρώτος θα αφορά την ιστορική προσέγγιση της επιστήμης της εξέλιξης ανατρέχοντας στους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους της Ιωνίας (Αναξίμανδρο, Αναξαγόρα, Εμπεδοκλή) και καταλήγοντας στους επιστήμονες που τεκμηρίωσαν τη Συνθετική ή Νεοδαρβινική Θεωρία τον αιώνα που μας πέρασε. Ειδική αναφορά θα γίνει στους Λαμάρκ, Γουάλας και Δαρβίνο αναφορικά με τις θεωρίες που διατύπωσαν, αλλά και με την αποδοχή που έτυχαν οι απόψεις τους την εποχή εκείνη.

Ο δεύτερος θεματικός άξονας θα περιλαμβάνει βασικά μαθήματα οστεολογίας και συγκριτικής ανατομίας ανθρώπου και ζώων όπου έμφαση θα δοθεί στις βασικές διαφορές ανθρώπου και ανθρωποειδών πιθήκων. Η μελέτη του οστεοαρχαιολογικού υλικού θα πραγματοποιείται στις αίθουσες του Μουσείου Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης και Ιστορίας της Οδοντιατρικής. Οι μελλοντικοί μουσειολόγοι θα μελετούν το ανθρωπολογικό υλικό σε ολιγομελή τμήματα και θα ασκούνται στην αναγνώριση τμημάτων του σκελετού, στον έλεγχο της κατάστασης του υλικού όπως αυτό διασώθηκε από την αρχαιολογική ανασκαφή αλλά και στη διαδικασία συντήρησης και ανάταξης που το υλικό υπέστη. Επίσης θα λάβουν βασικές αρχές των μεθόδων προσδιορισμού φύλου και ηλικίας και άλλων παλαιοδημογραφικών μεθόδων. Ειδική βαρύτητα θα δοθεί στην εξέλιξη του ανθρώπινου κρανιοπροσωπικού συμπλέγματος από τους πρώτους ανθρωπίδες μέχρι τον σύγχρονο ανατομικά άνθρωπο. Στην ενότητα αυτή των μαθημάτων οι μεταπτυχιακοί φοιτητές θα λάβουν τις γενικές αρχές που διέπουν τη σταδιακή αύξηση του εγκεφαλικού κρανίου με την αντίστοιχη μείωση του σπλαχνικού κρανίου. Επίσης θα λάβουν εισαγωγικές γνώσεις πάνω στο αντικείμενο της οδοντικής ανθρωπολογίας, μιας ανθρωπολογικής ειδικότητας που υπεισέρχεται στη μελέτη των απολιθωμάτων, μιας και μέσα στο ανθρωπολογικό υλικό που διασώζεται από την ανασκαφική σκαπάνη περιέχονται, σε μεγάλο βαθμό, γναθιαία οστά και ενγομφωμένα ή μεμονωμένα δόντια. Τα δόντια αποτυπώνουν ανεξίτηλα μηνύματα από το παρελθόν που μπορούν με τα σημερινά μέσα να αποκωδικοποιηθούν. Οι φοιτητές μουσειολογίας θα έχουν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν σε επιλεγμένα εκθέματα σημάδια που σχετίζονται με τη διατροφή, την παθολογία αλλά και την πολιτισμική συμπεριφορά ανθρώπων που έζησαν χιλιάδες χρόνια πριν.

Ο τρίτος, αλλά όχι τελευταίος σε σημαντικότητα, θεματικός άξονας θα είναι η παράλληλη μελέτη της βιολογικής εξέλιξης του ανθρώπου με την κατασκευή εργαλείων και δημιουργημάτων τέχνης. Το Μουσείο Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης και Ιστορίας της Οδοντιατρικής έχει στην κατοχή του αξιόλογη συλλογή αντικειμένων σχετικών με την οδοντιατρική επιστήμη που είναι ικανή να σκιαγραφήσει με σαφήνεια την ιστορική εξέλιξη της οδοντιατρικής στον Ελλαδικό χώρο. Το Μουσείο Οδοντιατρικής ευελπιστεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό παιδαγωγικό όργανο, ικανό να απευθυνθεί τόσο σε ένα εξειδικευμένο όσο και ευρύ κοινό έτσι ώστε να δημιουργήσει πυρήνα ενδιαφέροντος για την οδοντιατρική και μακροπρόθεσμα να δώσει το έναυσμα μελλοντικών ερευνών, από επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων, γύρω από τα θέματα που σχετίζονται με αυτό.

Συνδιοργανωτής του προγράμματος Μουσειολογικών Σπουδών είναι και **ένα νέο μουσείο**, το Μουσείο «Κρανιοπροσωπικής Εξέλιξης και Ιστορίας της Οδοντιατρικής». Έτσι θα παρακολουθεί ο καθένας από κοντά τους δρόμους της εξέλιξης του ανθρώπου αλλά και το πώς διαμορφώθηκε το σύγχρονο κρανιοπροσωπικό σύμπλεγμα καθώς και την πρόοδο που σημειώνει τα τελευταία χρόνια η οδοντική ανθρωπολογία. Μέσα από το μουσείο ελπίζουμε πως θα ανοίξει ένα ακόμα παράθυρο που θα συνδέει τη βιολογία με την αρχαιολογία και την ιστορία. Μέσα στους σκοπούς και τις επιδιώξεις του μουσείου είναι η οργάνωση περιοδικών εκθέσεων και εκπαιδευτικών ανθρωπολογικών προγραμμάτων, που θα κάνουν ενδιαφέρουσα την επίσκεψή του μουσείου αυτού σε μαθητές, δασκάλους και κοινό, ενώ παράλληλα θα καταρτίζονται οι φοιτητές στη χρήση των μουσείων για εκπαιδευτικούς σκοπούς, επιστημονικές συναντήσεις και χρήση πολυμέσων. Οι μελλοντικές σκέψεις και επιδιώξεις μας είναι η έκδοση και παραγωγή cd rom και βίντεο και, γιατί όχι, η συμβολή στη δημιουργία στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού προγράμματος, μέσω της συνεργασίας επιστημονικών οργανισμών, ενός «εικονικού μουσείου» της εξέλιξης του ανθρώπου, όπως αυτό που υλοποιήθηκε με το πρόγραμμα NAVIS I (1996-1998), έτσι ώστε να εκμεταλλευόμαστε το κύριο πλεονέκτημα της νέας τεχνολογίας των πολυμέσων που είναι η άμεση και πολλαπλών μορφών επικοινωνιακή σχέση με τον χρήστη.

Μουσειοδιδασκτική άσκηση σε Μουσείο Τέχνης

Διοτίμα Λιαντίνη
Λέκτορας του Πανεπ. Αθηνών

Η συνάντηση και η ενασχόληση με τα εκθέματα του μουσείου τέχνης, όταν συμβαίνει με τους αρμόζοντες όρους της μουσειοδιδασκτικής άσκησης, αφυπνίζει τη συνείδηση της πολιτιστικής ιστορικής συνέχειας. Διδάσκει τον εξελικτικό χαρακτήρα της πορείας της ευδοκίμησης και προαγωγής των αγαθών του πολιτισμού. Οδηγεί στην κατανόηση των συναρτήσεων, εξαρτήσεων, προϋποθέσεων και δεδομένων της πολιτιστικής έκφρασης, την οποία γεννά η άμεση διαλεκτική αντιπαράθεση του δημιουργού με τα αντικείμενα του κοσμικού περιέχοντος.

Η συνάντηση και η ενασχόληση με τα εκθέματα του μουσείου τέχνης, όταν συμβαίνει με τους αρμόζοντες όρους της μουσειοδιδασκτικής άσκησης, αφυπνίζει τη συνείδηση της πολιτιστικής ιστορικής συνέχειας. Διδάσκει τον εξελικτικό χαρακτήρα της πορείας της ευδοκίμησης και προαγωγής των αγαθών του πολιτισμού. Οδηγεί στην κατανόηση των συναρτήσεων, εξαρτήσεων, προϋποθέσεων και δεδομένων της πολιτιστικής έκφρασης, την οποία γεννά η άμεση διαλεκτική αντιπαράθεση του δημιουργού με τα αντικείμενα του κοσμικού περιέχοντος. Στο μουσείο οι διάφορες και διαδοχικές εποχές καλύπτουν ως αλυσίδα σταθμών την πορεία των επιμέρους τομέων του σύνολου πολιτισμού και σηματοδοτούν εποπτικά τις αιτίες του δημιουργικού παρελθόντος και τις επιδράσεις του στο μέλλον. Κριτήριο είναι η αυτοσχέδια και η αξία, κρινόμενες από τη σκοπιά της κατηγορίας και της ποιότητας. Αν αυτό είναι το επιθυμητό για τον εκπαιδευόμενο - επισκέπτη αποτέλεσμα, να του δοθεί δηλαδή η δυνατότητα να θεωρήσει το μουσείο τέχνης ως φωτοδότη καλλιτεχνικών ιστορικών επιτευγμάτων, τότε θα πρέπει κάθε μουσειοδιδασκτική επίσκεψη να αποσκοπεί στο φωτισμό των δομών της ιστορικής καλλιτεχνικής σκέψης και των σχημάτων που συνέβαλαν στην ανάλογη κάθε φορά δημιουργική πράξη. Στόχος βέβαια πρέπει να είναι όχι μόνο η κατανόηση της κυοφορίας και δημιουργίας του έργου, αλλά η αφύπνιση ερεθισμάτων για νέα δημιουργική πορεία και άσκηση. Από την άποψη αυτή η μουσειοδιδασκτική επίσκεψη δεν πρέπει να εξαντλείται στο πλαίσιο μόνο της πληροφόρησης. Να έχει δηλαδή το γνώρισμα της «πληροφοριακής επίσκεψης», της απλής γνωριμίας με ένα

συγκεκριμένο μουσείο τέχνης ή συγκεκριμένη έκθεση και να εξηγήσει απλά το πώς και το γιατί δημιουργήθηκε το έργο. Η μουσειοδιδασκτική επίσκεψη πρέπει να συντελείται ως «επίσκεψη εργασίας» που παρέχει στον εκπαιδευόμενο την ευκαιρία της ενασχόλησης με το αντικείμενο - έκθεμα. Του επιτρέπει «συνάντηση» με το πρωτότυπο ως βίωμα εσωτερικής ευχάριστης διάθεσης για εμβάθυνση στο έργο τέχνης που δεν εξαντλείται στην περιγραφή ενός θεωρητικού πλαισίου, αλλά αναπλάθει δημιουργικά μια ζωντανή διάσταση. Ο εκπαιδευόμενος καλείται να προσεγγίσει και να αξιολογήσει ερμηνευτικά την τελική αναζήτηση του δημιουργού. Η συνεισφορά της μουσειοδιδασκτικής άσκησης είναι αποφασιστική στην πρόοδο της γνώσης και της σύλληψης της παράστασης της καλλιτεχνικής ιδέας με τις ανάλογες φυσιογνωμικές ιδιαιτερότητες. Οι «επισκέψεις εργασίας» προϋποθέτουν όμως «ασκήσεις εργασίας» στους εκπαιδευόμενους με βάση το μουσειακό υλικό. Στόχαστρο των «ασκήσεων εργασίας» πρέπει να είναι η ενεργοποίηση των διαδικασιών της γνώσης και της σκέψης, ανάλογα βέβαια με το πεδίο των γνωστικών δυνατοτήτων των εκπαιδευομένων. Όμως εκείνο που επίσης πρέπει να επιδιώκεται είναι η οικοδόμηση του αναγκαίου υπόβαθρου για κάθε μελλοντική ατομική επίσκεψη του εκπαιδευομένου στο μουσείο. Ο μουσειοπαιδαγωγός οφείλει να αναγνωρίζει στο πρόσωπο του εκπαιδευομένου όχι μόνο τον «παρατηρητή» σε μια παράσταση σιωπής μπροστά από τα εκθέματα, αλλά κυρίως τον «απορούντα» και τον «προβληματιζόμενο» που ζητά να ανακαλύψει, με ερωτήσεις μέσα στο σχήμα

των υλικών, των χρωμάτων και της ακινησίας των έργων τις δυναμικές συνισταμένες στην ενεργητική τους λειτουργικότητα, και να βιώσει, όσο αυτό είναι δυνατό, τους οπτασιασμούς του καλλιτέχνη και την ερμηνεία των συμβολισμών του. Με βάση το δεδομένο κάθε μουσειοδιδασκαλικής θεώρησης ότι τα μουσεία «πληροφορούν» για τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων μιας άλλης εποχής, ενός άλλου γεωγραφικού χώρου, ενός άλλου πνευματικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, θα πρέπει οι διδακτικές επισκέψεις στα μουσεία να στοχεύουν στη γνώση, τη δημιουργικότητα και την αξιοποίηση της νέας εμπειρίας. Για να γίνει ο σκοπός αυτός επιτυχής πρέπει το μουσείο να μετασχηματιστεί σε μουσείο ιδεών, οι οποίες εκφράζονται μέσα από τα εκθέματα. Ο εκπαιδευόμενος πρέπει να μπορεί να ανακαλύψει και να διερμηνεύσει μέσα από το έργο τον καλλιτέχνη, να προσεγγίσει την επίνοια που χρειάζεται ο δημιουργός για να παραστήσει πειστικά, στο βαθμό κάθε φορά της ποιοτικής του σύλληψης, τη θεματική του. Σε κάθε αναφερόμενη ερώτηση για πραγματικά δεδομένα του εκθέματος θα πρέπει να δίδονται απαντήσεις γνωστικού περιεχομένου, όπως: Προσδιορισμός του σκοπού και της λειτουργικότητας του έργου. Χρήση υλικών και σύγκριση των ιδίων παραστάσεων με διαφορετικά υλικά, ανάλογα με τη σκόπιμη κάθε φορά χρήση του έργου. Τρόποι επεξεργασίας του έργου. Σημαντική βέβαια είναι και η διείσδυση στην πραγματικότητα του «τότε» και του «σήμερα», αφού κάθε μουσειακό αντικείμενο και μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς δεν αξιολογείται μόνο καλλιτεχνικά, αλλά συμβάλλει στη συνειδητοποίηση των ιστορικών δεδομένων

της ανάλογης πολιτιστικής περιόδου, της κοινωνικής εξέλιξης, της εθιμικής συσχέτισης του τότε με το τώρα, και οδηγεί οπωσδήποτε τον εκπαιδευόμενο σε κριτική σύγκριση με τα σύγχρονα πρότυπα έκφρασης και αναζήτησης. Οπωσδήποτε η μουσειοπαιδαγωγική επίσκεψη δεν πρέπει να εξαντλείται στην κατάκτηση του «χθες», του «τότε», αλλά να εκτείνεται και στην υπεράσπιση του «σήμερα», του «οικείου». Σπουδαία καλλιτεχνικά έργα δηλώνουν σήμανση, νεύμα, παραπομπή και κλίση για «ψυχο-αγωγή» σε μια πραγματικότητα της ενιαίας χρονικής διάρκειας παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος. Μέσω της μουσειοδιδασκαλικής προσέγγισης της τέχνης επιτυγχάνεται επομένως η συνειδητοποίηση διαχρονικών πολιτιστικών αξιών. Η αισθητική μορφή που προβάλλεται στο μουσείο τέχνης οδηγεί τον θεατή σε επαφή με τη γνησιότητα της φύσης, παιδαγωγικό στόχο του μεγάλου διανοητή του Γαλλικού Διαφωτισμού J. J. Rousseau. Ο ανθρώπινος οφθαλμός αναντίρρητα παρουσιάζει μια ροπή προς την ομορφιά που εκφράζεται κυρίως με την αρμονία και βασικό πρότυπο της οποίας είναι η φύση. Η επαφή του εκπαιδευόμενου με τη φύση του ωραίου στρέφεται στις πρωτόγονες συγκινησιακές λειτουργίες της ανθρώπινης γνωστικής συνείδησης και προσδιορίζει τις αντιδράσεις της με τη θέαση του έργου τέχνης. Έτσι απελευθερώνει την ευαισθησία του θεατή απέναντι στην καλλιτεχνική μορφή, γιατί όλα τα εξεταζόμενα από την τέχνη στοιχεία αφορούν κυρίως στη σφαίρα των αισθήσεων και του θυμοειδούς και λιγότερο στη λογική. Η επίσκεψη στο μουσείο συντελεί στην απαγκίστρωση του ανθρώπου από

τις καθαρά λογικές και νοσηριακές διεργασίες του εγκεφάλου, σύμφωνα με τις οποίες κατά κανόνα λειτουργούμε σε όλες τις εκφάνσεις του καθημερινού και εναρμονίζει το λογικό με τη φαντασία. Η αναζήτηση της ομορφιάς μέσα από την τέχνη ενδυναμώνει την κατάκτηση της ψυχικής ανάτασης και αισθητικής ευγένειας, ενώ παράλληλα στοχεύει στην ανέλιξη της παρατηρητικότητας και της δημιουργικής σκέψης. Η μουσειοδιδασκαλική άσκηση μπορεί επομένως να μεταμορφώσει το μουσείο σε χώρο διαφυγής από το στείο, πεζό και παθητικό περιβάλλον της τεχνοκρατικής κοινωνίας και του μονοδιάστατου ρυθμού της σύγχρονης ζωής, και να ορίσει μια πολυδιάστατη κατανόηση της φύσης μέσα από το σχήμα, το χρώμα και την εικόνα. Όλα αυτά φυσικά μπορούν να επιτευχθούν με τη δημιουργία του κατάλληλου αισθητικού κλίματος για τους εκπαιδευόμενους, με το ερέθισμα του ενδιαφέροντος και τη διδαχή και παρουσίαση των μέσων δημιουργίας. Τέλος, η μουσειοδιδασκαλική άσκηση στο καλλιτεχνικό μουσείο συνεισφέρει στην ερμηνεία σύγχρονων δυσνόπων υπερρεαλιστικών εικαστικών έργων, τα οποία με πρώτη ματιά φαίνονται «παράλογα». Τα κατάλληλα ερεθίσματα μπορούν να δοθούν στους ασκούμενους προκειμένου να ερμηνεύσουν καλλιτεχνικές εκφράσεις που τους ήταν ακατανόητες πριν. Οι θεατές μέσω της μάθησης και της εξάσκησης της κριτικής τους ικανότητας οδηγούνται σταδιακά στην αναγνώριση των αξιών και των εσωτερικών κανόνων που διέπουν τις συνισταμένες ενός έργου τέχνης. Έτσι ο εκπαιδευόμενος έρχεται σε επικοινωνία με τον καλλιτέχνη, τον περιβάλλοντα κόσμο και τον εαυτό του.

Νέο μεταπτυχιακό πρόγραμμα

Μουσειακών σπουδών

Όπως είχε δημοσιευθεί στο 1ο τεύχος του περιοδικού *Το Μουσείο*, το ΕΚΠΑ σχεδίαζε τη λειτουργία Μεταπτυχιακού Προγράμματος Μουσειακών Σπουδών. Τελικά οι προσπάθειες του Πανεπιστημίου Αθηνών ευοδώθηκαν και εγκρίθηκε η χρηματοδότηση του Νέου Προγράμματος Μουσειακών Σπουδών από το ΥΠΕΠΘ μέσα στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ, μέτρο 2.2 «Αναμόρφωση Προγραμμάτων Σπουδών - Διεύρυνση Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης», Ενέργεια 2.2.3 «Μεταπτυχιακά Έρευνα-Υποτροφίες», Κατηγορία Πράξεων 2.2.3.α «Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών. Στο Διδρυματικό Πρόγραμμα με τίτλο «Μουσειακές Σπουδές», το οποίο θα λειτουργήσει από τον Φεβρουάριο του 2003 συμμετέχουν τα Τμήματα Ιστορίας - Αρχαιολογίας και Γεωλογίας του ΕΚΠΑ καθώς και το Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του ΤΕΙ Αθήνας.

Η τελική μορφή του Προγράμματος Μαθημάτων του Μεταπτυχιακού θα είναι η εξής:

1) Για την απόκτηση του ΜΔΕ είναι υποχρεωτική:

- Η παρακολούθηση από τον σπουδαστή 13 μαθημάτων (1 εκ των οποίων περιλαμβάνει την εφαρμογή των γνώσεων και την πρακτική άσκηση του φοιτητή σε κάποιο μουσείο). Τα 10 μαθήματα θα αποτελούν μαθήματα υποχρεωτικά και τα 3 θα αποτελούν κατ' επιλογήν συστηματικά μαθήματα των επιστημών στις οποίες θα εκφράσει το ενδιαφέρον του ο σπουδαστής
- Η συμμετοχή του σπουδαστή στις επισκέψεις σε Μουσεία εντός και εκτός Αττικής, οι οποίες θα πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του Α', Β', και Γ' εξαμήνου σπουδών, συγκεκριμένη μέρα κάθε εβδομάδα.
- Η εκπόνηση Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας.

Τα μαθήματα κατανέμονται στα τρία πρώτα διδακτικά εξάμηνα. Στο Α' ο φοιτητής θα παρακολουθήσει 5 μαθήματα, στο Β' Εξάμηνο 5 μαθήματα, στο Γ' εξάμηνο 3 μαθήματα (το ένα εκ των οποίων περιλαμβάνει την εφαρμογή των γνώσεων και την πρακτική άσκηση σε κάποιο μουσείο). Στο τέλος καθενός από τα 3 εξάμηνα οι φοιτητές υποχρεούνται να παραδώσουν γραπτή εργασία για καθένα από τα μαθήματα που έχουν παρακολουθήσει. Κατά το Δ' Εξάμηνο απαιτείται η συγγραφή της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Η παράδοση της διπλωματικής εργασίας γίνεται στο τέλος του Δ' εξαμήνου και παρουσιάζεται σε τριμελή επιτροπή. Μαζί με την παρουσίαση της διπλωματικής εργασίας κατά το Δ' Εξάμηνο διενεργείται και προφορική εξέταση του φοιτητή εφ' όλης της ύλης των μαθημάτων που έχει διδαχθεί τα τρία πρώτα εξάμηνα.

Το αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την απόκτηση του ΜΔΕ στις Μουσειακές Σπουδές είναι:

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Ιστορία και Θεωρία των Μουσείων:

Ορισμός Μουσείων, μουσειακές ειδικότητες και επαγγέλματα, ιστορική εξέλιξη των ελληνικών και ευρωπαϊκών μουσείων, ο ρόλος των μουσείων στη διαμόρφωση της εθνικής συνείδησης, «παλιά» και «νέα» μουσειολογία, ο ρόλος του μουσείου ως πολιτιστικού ιδρύματος, θεωρία για τις σύγχρονες τάσεις της μουσειακής πρακτικής. Υλικός πολιτισμός. Θεωρίες για τη σημασία και τις μεθόδους ανάλυσης αντικειμένων και συλλογών. Μουσεία- δημοκρατία και κοινωνικός έλεγχος.

2. Αρχές Διαχείρισης Συλλογών:

Θέματα σχετικά με τη συλλεκτική πολιτική των μουσείων, πρόσκτηση και παραχώρηση συλλογών, αρχές καταλογογράφησης συλλογών, αρχές προστασίας και ασφάλειας των συλλογών.

3. Τεχνολογία Υλικών:

Μελέτη της δομής, της τεχνολογίας και των ιδιοτήτων των υλικών κατασκευής των μουσειακών εκθεμάτων. Μελετώνται οι ανόργανες πρώτες ύλες (ανθρακικά, πυριτικά πετρώματα, άργιλοι, μέταλλα, κονιάματα, ανόργανες χρωστικές) και οι οργανικές πρώτες ύλες κατασκευής αρχαιολογικών αντικειμένων και έργων τέχνης (πολυσακχαρίτες, πρωτεΐνες, λιπίδια, τερπένια κ.λπ.)

4. Ελληνικό και Κοινωνικό Δίκαιο και Θεσμοί Πολιτιστικής Διαχείρισης:

Δομή Υπουργείου Πολιτισμού και Υπουργείου Παιδείας, Αρχαιολογικός Νόμος, Κώδικες Δεοντολογίας ICOM και άλλων διεθνών οργανισμών σχετικών με μουσεία.

5. Μάθημα επιλογής *

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Οργάνωση Μουσειακού Χώρου, Επικοινωνία και Εκπαίδευση.

Θεωρίες επικοινωνίας και εφαρμογή αυτών στα μουσεία. Οργάνωση μουσειακού χώρου και έκθεσης. Βασικές αρχές έκθεσης μουσειακών συλλογών. Αισθητική. Υλικά για τις προθήκες μουσείων, κείμενα σε μουσεία, τεχνικές και μέθοδοι παρουσίασης αντικειμένων, οργάνωση και αξιοποίηση του χώρου των μουσείων, πορεία των επισκεπτών στο χώρο του μουσείου, το χρώμα, ο φωτισμός και η χρήση τους στην αξιοποίηση του μουσειακού χώρου.

2. Περιβάλλον Μουσείου & Προληπτική Συντήρηση:

Εξέταση θεμάτων σχετικών με τις αρχές συντήρησης αντικειμένων. Προληπτική συντήρηση και έλεγχος του μουσειακού περιβάλλοντος (έλεγχος σχετικής υγρασίας, φωτισμού / ακτινοβολίας, δονήσεων, ατμοσφαιρικής ρύπανσης), ανθρώπινες επιδράσεις, συσκευασία συλλογών, αποθήκευση συλλογών.

3. Πληροφορική, Νέες Τεχνολογίες και Μουσεία:

Θέματα σχετικά με τις εφαρμογές της πληροφορικής τεχνολογίας στα μουσεία, βάσεις δεδομένων, web-site, εικονικά μουσεία, έκδοση εντύπου υλικού κ.ά.

4. Διοίκηση και Οικονομική Διαχείριση μη κερδοσκοπικών οργανισμών:

Αρχές διοίκησης μουσείων και παρόμοιων μη κερδοσκοπικών οργανισμών, οικονομική διαχείριση μουσείων, marketing μουσείων, στρατηγικός σχεδιασμός και ανάλυση, δημόσιες σχέσεις, χορηγίες, διοίκηση και προβολή προγραμμάτων

5. Μάθημα Επιλογής*

Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Επικοινωνία και Εκπαίδευση:

Μάθηση στα μουσεία. Δημιουργία και προβολή εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα μουσεία. Μουσείο και σχολείο. Αρχές αποτελεσματικής επικοινωνίας με τους επισκέπτες των μουσείων. Μέθοδοι αξιολόγησης στα μουσεία. Θεωρίες και μέθοδοι μάθησης. Ερμηνεία εκθέσεων.

2. Μελέτες Περιπτώσεων:

Οι φοιτητές εφαρμόζουν πρακτικά τις γνώσεις τους στη σύνταξη μελέτης σχετικής με προβλήματα που διαπιστώνονται κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης σε μουσεία (Πανεπιστημιακά ή μη). Διατυπώνουν συγκεκριμένες προτάσεις για την επίλυσή τους συνεργαζόμενοι με έμπειρους επαγγελματίες του σχετικού πεδίου.

3. Μάθημα Επιλογής*

Δ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Εκπόνηση Διπλωματικής Εργασίας

* Τα επιλεγόμενα μαθήματα των επιστημών από τα οποία ο φοιτητής θα υποχρεούται να διαλέξει 3, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του, είναι τα εξής:

- Γενική Ιστορία της Τέχνης
- Αρχαιολογία
- Θέματα Ιστορίας Ελληνικής και Ευρωπαϊκής
- Λαογραφία
- Στοιχεία Επιστημών Αγωγής
- Εξέλιξη του Ανθρώπου
- Γεωλογία και Παλαιοντολογία
- Βιοδιάβρωση
- Βοτανική
- Στοιχεία Επιστήμης των Υλικών

II) Οι κάτοχοι του ΜΔΕ θα έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν τη συνέχιση των σπουδών τους για την απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος.

Στο ΠΜΣ θα γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι Πανεπιστημίων συναφών γνωστικών αντικειμένων και του Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του ΤΕΙ. Η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων θα πραγματοποιηθεί με βάση τα κριτήρια που ορίζει ο νόμος και με όσα επιπλέον ορίσει με απόφαση της η Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (ΕΔΕ). Ο αριθμός των εισακτέων στο πρόγραμμα ορίζεται κατά ανώτατο όριο σε 15. Η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων του ΠΜΣ γίνεται βάσει κατάθεσης φακέλου και αξιολόγησης τους έπειτα από προφορική συνέντευξη στην Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (ΕΔΕ).

Η επιλογή των μεταπτυχιακών φοιτητών θα γίνεται με συνεκτίμηση των εξής κριτηρίων:

1. Γενικό βαθμό του πτυχίου
2. Ερευνητική δραστηριότητα
3. Επαγγελματική δραστηριότητα
4. Προηγούμενο Μεταπτυχιακό
5. Ξένες γλώσσες
6. Δημοσιεύσεις
7. Γνώση ηλεκτρονικών υπολογιστών
8. Συστατικές επιστολές
9. Συνέντευξη

Συνέδρια

- **Συνέδριο UMAC**
(International Committee for University Museums and Collections-
Διεθνής Επιτροπή
Πανεπιστημιακών Μουσείων
και Συλλογών) 2002

Θέμα:

«Exposing and Exploiting the Distinct Character of University Museums and Collections»

web-site: [www.lib.mq.edu.ac/mcm/world](http://www.lib.mq.edu.au/mcm/world)

E-mail: lpattern@vc.edu.au

peter.stanbury@mq.edu.au

Σίδνεϊ και Καμπέρα,
Αυστραλία
29 Σεπτεμβρίου 2002 έως
4 Οκτωβρίου 2002

- **Ετήσια Συνάντηση INTERCOM-**
(International Committee on Management)

Θέμα:

«Leadership in Museums:
Are our core values shifting?»

E-mail: aidanwalsh50@eircom.net

Δουβλίνο, Ιρλανδία
16 Οκτωβρίου 2002 έως
20 Οκτωβρίου 2002

- **5η Διεθνής Συνάντηση**
για την Αποκατάσταση
των Μνημείων Ακροπόλεως

www.protocol@ysma.culture.gr

Αθήνα, Ελλάδα
4 Οκτωβρίου έως
6 Οκτωβρίου 2002

- **8ο Συνέδριο ICCM**
(International Committee
for the Preservation of Mosaics-
Διεθνής Επιτροπή για τη
Συντήρηση των Ψηφιδωτών):

Θέμα:

«Wall and Floor mosaics:
conservation, maintenance,
presentation»

Web-site: www.iccmom.org

E-mail: eptapyrg@otenet.gr
rotonda@otenet.gr

Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
29 Οκτωβρίου 2002 έως
3 Νοεμβρίου 2002

- **4ο Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας «Ιστοριογραφία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας 1833-2000»**

Αθήνα, Ελλάδα
Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
29 Οκτωβρίου 2002 έως
3 Νοεμβρίου 2002

- **4ο Διεθνές Συνέδριο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας και Τεχνικής.**

Web-site: www.tmth.edu.gr
E-mail: Pkyriat@aol.com

Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης
21 Μαρτίου 2003 έως
23 Μαρτίου 2003

- **7ο Συμπόσιο του ΟΥΧΗ (Organization of World Heritage Cities- Οργανισμός Πόλεων Παγκόσμιας κληρονομιάς).**

Θέμα:
«Διατηρώντας την κληρονομιά ζωντανή: εκπαίδευση και κατάρτιση για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς».

Web-site:
www.rhodes.gr
www.opnm.org/rhodes
E-mail: symposium2003@rhodes.gr

Ρόδος, Ελλάδα
23 Σεπτεμβρίου 2003 έως
26 Σεπτεμβρίου 2003

- **Συνάντηση ICEE (International Committee for Exhibition Exchange).**

Θέμα:
«The power of Exhibitions and Exchanges in a global Society- Seeing the Differences, Valuing the Differences»

Web-site: www.cee.ca
E-mail: mhorth@museums.ca

Λονδίνο, Αγγλία
17 Νοεμβρίου 2002 έως
24 Νοεμβρίου 2002

- **8ο Διεθνές Συνέδριο: Structural Studies, Repairs, and Maintenance of Heritage Architecture (STREMAH)**

web-site: www.wessex.ac.uk
E-mail: gcossutta@wessex.ac.uk

Χαλκιδική, Ελλάδα
7 Μαΐου 2003 έως
9 Μαΐου 2003

Εκθέσεις στην Ελλάδα

«Η υδροδότηση της Αθήνας στους νεότερους χρόνους»

01/01/2002-03/12/2002
Λουτρό των Αέρηδων στην Πλάκα

Τηλ. +30210 32 13 018,
+30210 32 44 340

Έκθεση για τη σχέση των σύγχρονων δημιουργών με το Θείο και το θρησκευτικό φαινόμενο «Σύνοψις II - Θεολογίες»

15/10/2002- αρχές Ιανουαρίου
Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Φιξ

Τηλ. 210 92 42 111, 210 92 42 112
Fax: 210 92 45 200

Έκθεση για τον Βρετανό ζωγράφο Στίβεν Τσέιμπερς «Οφθαλμόν αντί Οφθαλμού»

09/10/ 2002- 08 /12/2002
Μουσείο Φρυσίρα

Τηλ. 210 32 34 678

«Τα Έργα στην Αθηναϊκή Ακρόπολη 1975-2002. Φωτογραφίες του Σωκράτη Μαυρομάτη» έκθεση με 280 φωτογραφίες για την αναστήλωση της Ακρόπολης και άλλων Μνημείων του ιερού Βράχου.

04/10/2002-20/10/2002
Μουσείο Μπενάκη
Τηλ. 210 36 71 000
Fax: 210 36 71 063

«Κειμήλια των Αρμενίων της Κιλικίας: Από το Μουσείο του Καθολικάλου στην Αλγερία του Λιβάνου» Έκθεση για την Ιστορία και τέχνη των Αρμενίων της Κιλικίας από τον 11ο αιώνα έως το 1915

03/10/2002-09/12/2002
Μουσείο Μπενάκη,
Αίθουσα Σπυρίδωνος και
Ευρυδικής Κωστοπούλου

Τηλ. +3210 36 71 000

«Ο Αιώνας του Πικάσο» Έκθεση με έργα Ισπανικής Τέχνης (100 έργα Τάπιες, Νταλί , Χουάν Γκρις, Μιρό κ.ά.)

24/10/2002-26/01/2003
Εθνική Πινακοθήκη
Τηλ. 210 72 35 857

**«Άνθρωποι:
Οι Πεπτωκότες Άγγελοι».**
Αναδρομική Έκθεση με 90 έργα του
Έλληνα Ζωγράφου της διασποράς
Τζον Χριστοφόρου

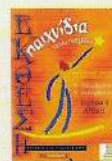
09/10/2002-30/10/2002
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών

Τηλ. 210 82 01 725

**«Σαλβαντόρ Νταλί:
Μύθος και Ιδιομορφία»**
30 πίνακες και 1 γλυπτό καλύπτουν
ενδεικτικά τις περιόδους δημιουργίας
του Νταλί.

23/10/2002-23/01/2003
Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Τηλ. +30210 72 28 321 - 3

«Παιχνίδια Πολιτισμού».
Έκθεση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
του ΥΠΠΟ, όπου τα παιδιά
θα μπορέσουν να μυηθούν στο χώρο
της εικαστικής δημιουργίας

09/10/2002-09/12/2002
Κτήριο Τούτσινα 1, Πεζόδρομος

Τηλ. 210 88 47 575 - 7

«Ο πλησίον σου».
Έκθεση Ζωγραφικής με έργα της
Δέσποινας Μείμαρογλου που
προέρχονται από τη συλλογή
Πορταλάκη

20/09/ 2002-29 /12/ 2002
Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ρεθύμνου
Δημοτική Πινακοθήκη Λ. Κανακάκης

Τηλ. 28310 52 530

**«Η Ελλάδα που αλλάζει.
Τέχνη και Προσωπικότητα
στον 20ό αιώνα».**
Έκθεση που περιλαμβάνει έναν αιώνα
Ελληνικής Εικαστικής Δημιουργίας
καθώς και φωτογραφίες
του Fred Boissonas.

22/09/2002-31/01/2003
Τελόγειο Ίδρυμα Τεχνών, Θεσσαλονίκη

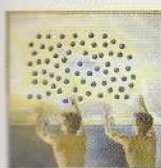
Τηλ. +30210 31 02 47 111,

«Ταυρομαχία».
Έκθεση με 40 χαρακτηριστικά
του Φρανθίσκο ντε Γκόγια
από το 1814 έως το 1816

23/10/2002 - 17/11/2002
Δημοτική Βιβλιοθήκη Πειραιά

Τηλ. 210 36 34 117

**«Αστική Λάρισα: Νεοκλασικισμός
πρώτων δεκαετιών 20ού αιώνα».**
Έκθεση που ζωντανεύει μια εικόνα
της πόλης από το πρόσφατο
παρελθόν της.

18/05/2002-31/12/2002
Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας

Τηλ.+3020410 239 446, 287 516

«Τηλέπολις»
Έκθεση για την Ιστορία
των Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδας

27 /09/ 2002-31/06/ 2003
Μύλος Θεσσαλονίκης
Τηλ. 2310 551 836

Εκθέσεις Εξωτερικού

Πολιτιστική Ολυμπιάδα:
Έκθεση με έργα της Μεταβυζαντινής
Περίόδου.
«Post-Byzantium: Η Ελληνική
Αναγέννηση 15ος - 18ος αιώνας»

06/11/2002 - 08/02/2003
Νέα Υόρκη,
Ίδρυμα Α. Ωνάση

Πολιτιστική Ολυμπιάδα:
Έκθεση Βυζαντινών Εικόνων Βέροιας.
«Εικόνες στην Πολιτιστική
Πρωτεύουσα της Ευρώπης»

Μπριζ, Βέλγιο
Γραφείο του Οικουμενικού Πατριαρχείου
στις Βρυξέλλες
Δεκέμβριος 2002

Πολιτιστική Ολυμπιάδα:
Έκθεση «Μινωιτών
και Μυκηναίων Γεύσεις»

11/07/2002-07/01/2003
Birmingham Museum and Art Gallery,
Αγγλία

Τηλ.: 00441213031966

Πολιτιστική Ολυμπιάδα:
Έκθεση με έργα από τα μεγαλύτερα
Αρχαιολογικά Μουσεία του κόσμου
με έργα σχετικά με την εικονογραφία
του Ταύρου
«Ο Ταύρος στη Μεσόγειο».

15/11/2002-13/02/2003
Μουσείο Βαρκελώνης, Βαρκελώνη

Τηλ.: 0034934120810
Fax: 0034934124602

Έκθεση Ζωγραφικής
«Ματίς - Πικάσο»

22/09/2002-06 /01/2003
Εθνική Πινακοθήκη
Grand Palais Παρίσι

www.matissepicasso.org

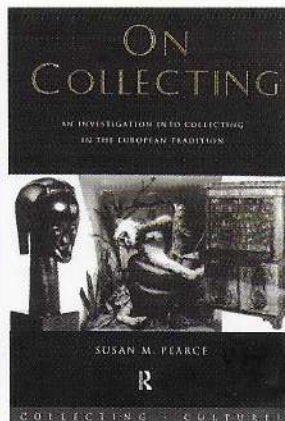

Παρουσίαση βιβλίων

Susan Pearce:

On Collecting: An Investigation into Collecting in the European Tradition
(Collecting Cultures)
Routledge Ltd
(1999) ISBN: 0415075602

Η συλλογή αντικειμένων αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί ένα από τα πιο διαδεδομένα φαινόμενα στην εποχή μας. Παρ' όλα αυτά, ελάχιστη είναι η γνώση που υπάρχει σχετικά με τις συνθήκες και τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι συλλέγουν. Το βιβλίο της Susan Pearce παρουσιάζει τους τρόπους και τη φύση του συλλέγειν στην ευρωπαϊκή παράδοση. Η συγγραφέας εξηγεί τις διάφορες μεθόδους συλλογής αντικειμένων και προσπαθεί μέσα από αυτές να εξαγάγει συμπεράσματα για την ανθρώπινη ψυχολογία και κοινωνία. Μέσα από αυτό το πρίσμα εξετάζει την ψυχολογία της συλλογής αντικειμένων, το πώς δηλαδή δίνουμε αξία σε ορισμένα αντικείμενα, τι δείχνει αυτό για την ψυχοσύνθεσή μας και πώς επηρεάζει στη διαμόρφωση της ταυτότητάς μας.

Philip Kotler & Neil Kotler:
Museum Strategy and Marketing
Jossey-Bass
(1998) ISBN: 0787909122

Το βιβλίο των Philip & Neil Kotler αποτελεί έναν πρακτικό οδηγό για τη διαχείριση μουσείων όλων των κατηγοριών. Οι συγγραφείς διατυπώνουν τις προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα Μουσεία κατά τη νέα χιλιετία, εξηγούν τη σχέση ανάμεσα στο ευρύτερο κοινό και τη χρηματοδότησή τους, και παρουσιάζουν τον τρόπο με τον οποίο διάφορες στρατηγικές marketing συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία τους. Στο βιβλίο περιλαμβάνονται θέματα όπως: δημόσιες σχέσεις, στρατηγικός σχεδιασμός, επικοινωνία, έρευνα αγοράς, καθώς και ένας μεγάλος αριθμός από μελέτες περιπτώσεων μουσείων από όλο τον κόσμο - οι οποίες εμβαθύνουν στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή μιας σειράς δραστηριοτήτων που αφορούν στη διοίκηση αυτών.

The concept of ecomuseum

The word ecomuseum is directly related with a broad concept of «environment», which includes not only the natural environment but also, whatever constructs this (wild nature, social behavior, cultural heritage and population).

The ecomuseum has its roots in France and is associated with the ecological interests. Its aim is the examination and interpretation of the present and the past of the population in the geographical area, inside which it operates.

Museum of English Rural Life of the University of Reading

The Museum of English Rural Life of the University of Reading was the first specialized museum of farming and rural life to be established in England. It was founded in 1951 by the University of Reading and its collections cover a broad range of material relating to farming, rural crafts and industries.

Research for the Museums of the University of Athens

The research programme «Research and Assessment of the Cultural Heritage of the University Museums» elaborated by the professor

G. Lavvas and the assistant professor E. Fessa-Emmanouil aimed both to show the history of the University Museums, from their establishment till today's era, and to determine their role in the context of the current cultural production. The first part of this study, which concerns the 14 University Museum, investigates their history, while the second part examines their communication methods deficiencies from a museological aspect.

Museum of Craniofacial Evolution and History of Dentistry

In the heart of Athens a new museum is about to open its gates. The museum owns a remarkable collection of items regarding the history of dentistry, the development of means and techniques of this science and the craniofacial evolution.

Three steps will be taken for the establishment of the museum:

- the numbering, documentation, and filing of objects,
- the systematic research for the choice of the exhibits
- and, finally, the space arrangement which includes the architectural study, the museological classification and presentation of the exhibits.

Postgraduate Course in Museum Studies (Human Evolution - Dental Anthropology)

The last decades many scientists have stressed the need of a closer approach between positive and theoretical sciences. In this context, the Departments of History and Archaeology, the Department of Geology of the University of Athens and the Department of Conservation of Antiquities and Work of Arts of Technological Institution of Athens organize a new interdisciplinary postgraduate course in Museum Studies. The aim of the course is to provide an academic and professional training to those who wish to enter in the Museum profession. The students will attend 10 core modules and 3 option courses.

Anthropology - Human Evolution - Skeleton Material

The structure of the optional course «Human Evolution» will include a historical review of evolutionary theories, osteology courses and study of anthropological material. Some of the sessions will be held in the Museum of Craniofacial Evolution and History of Dentistry.

Educational Programme in an Art Museum

The interaction with the exhibits in an Art Museum, when it is correctly carried out, teaches culture's evolutionary character. So, each educational visit should not be just a source of information, but it must give visitors the chance to be occupied with the exhibit. Basing on the fact that museums give information for the life conditions of a different era and a different geographical, social and intellectual context, the educational visits in Art Museums should aim to the knowledge, the creativity and the exploitation of the new experience. People who run educational programmes in Art Museums must recognize in the face of visitors, people who are full of queries and who want to discover the deepest questionings of the artist, beyond shapes and colors.

**Greece before Greeks:
The New Exhibitions of fossil
mammals of the Museum
of Paleontology and Geology
of the University of Athens.**

Recently the Museum of Paleontology and Geology of the University of Athens reorganized its exhibition completely, in accordance with the impact of climatological changes during the past 20 million years. The main goal of the exhibition is that the public realizes, that during the past these global changes caused the extinction and evolution of the fauna. The new arrangement of objects and the use of modern museological methods provide a gradual development of a story - line alongside with the potential for a variety of information channels available to the visitor.

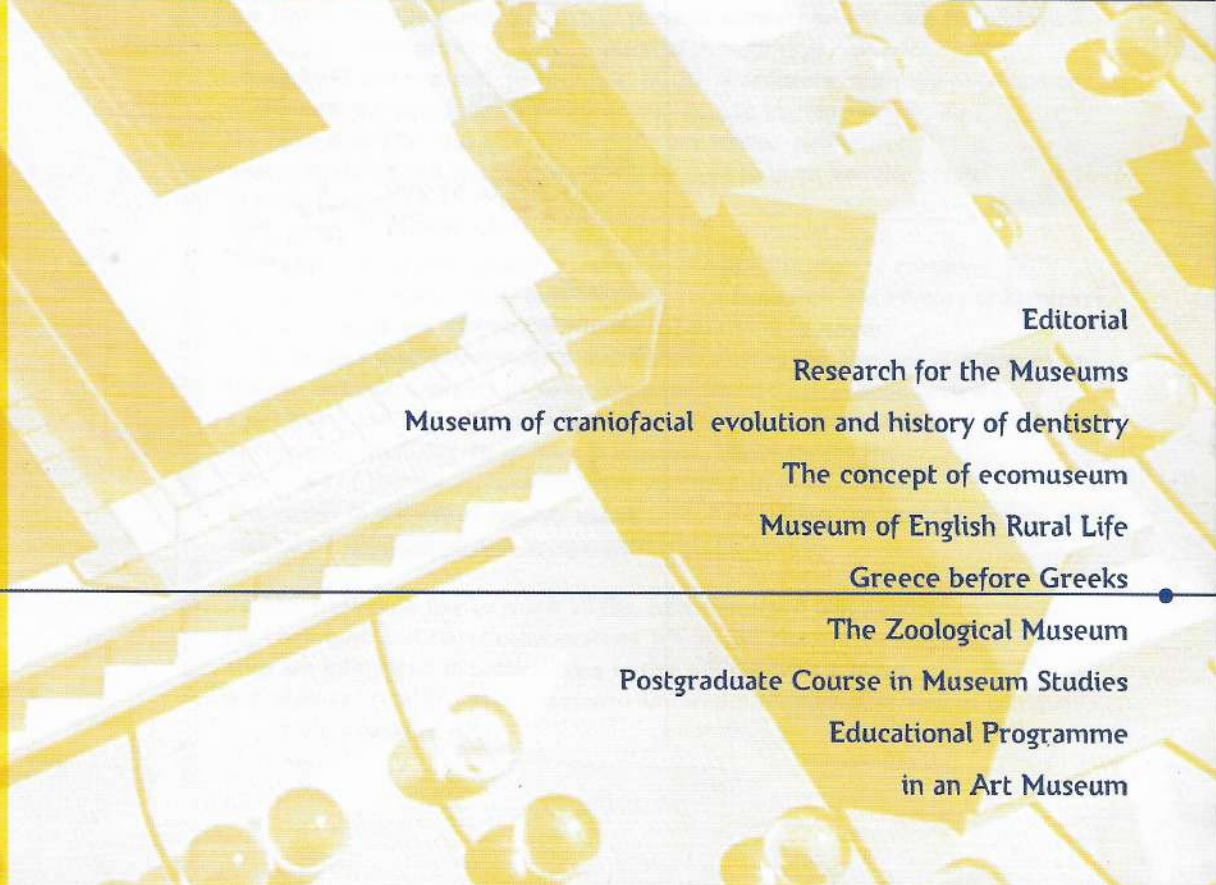
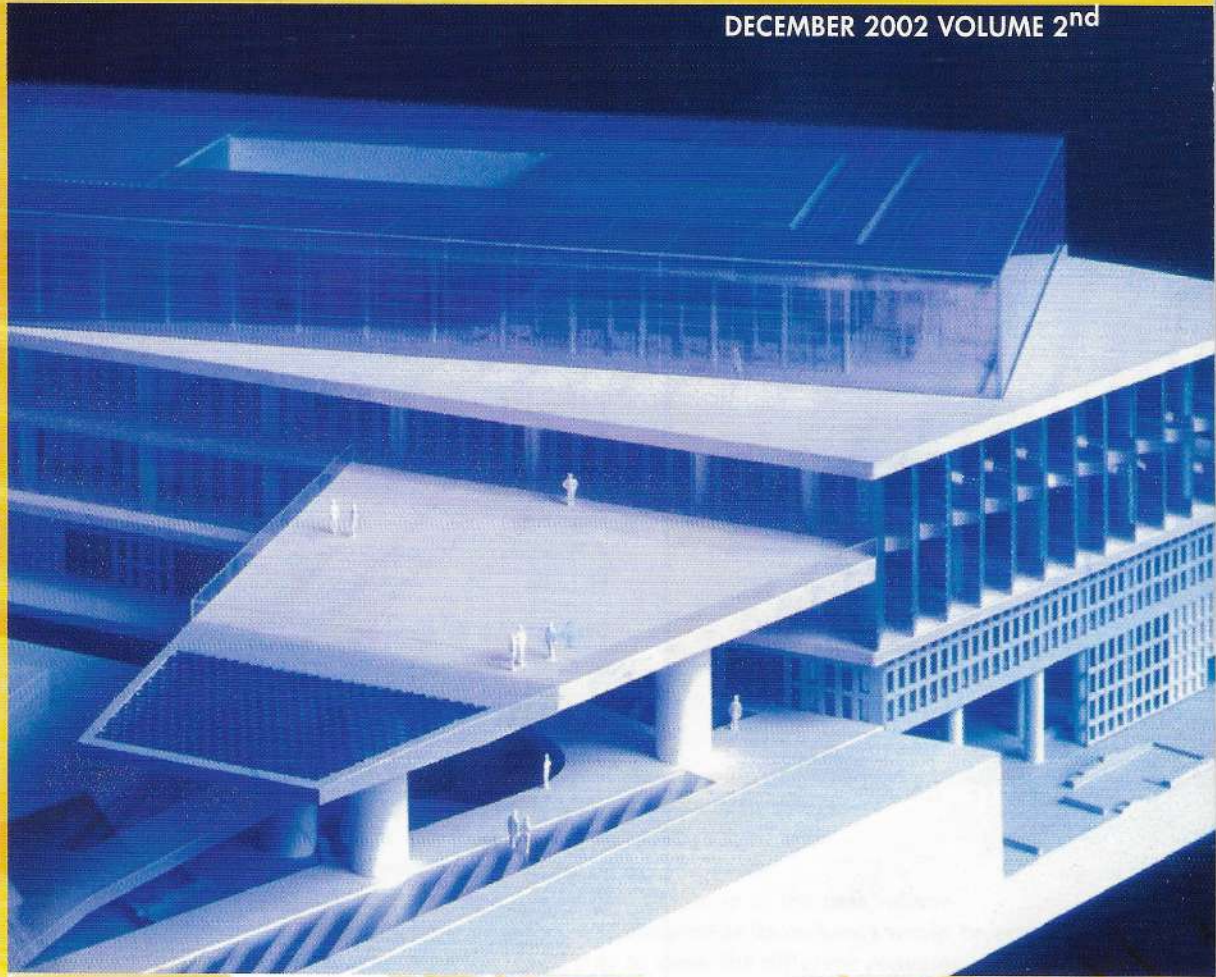
**The Zoological Museum
of the University of Athens**

The Zoological Museum of the University of Athens was established in 1858 as part of the Physiographic Museum. Today it belongs to the Department of Biology. The visitors of the museum are mainly students of primary and secondary schools, while infant schools, disabled people and single visitors are not so frequent. The objectives of the museum are: the protection of cultural heritage, the sensitization and information of the public, the education of the students and training of the staff, research and consulting.

THE MUSEUM

SEMESTRAL EDITION OF THE MUSEUMS BOARD OF THE UNIVERSITY OF ATHENS

DECEMBER 2002 VOLUME 2nd

Editorial

Research for the Museums

Museum of craniofacial evolution and history of dentistry

The concept of ecomuseum

Museum of English Rural Life

Greece before Greeks

The Zoological Museum

Postgraduate Course in Museum Studies

Educational Programme

in an Art Museum